

MODULE IB06
Leer- en onderzoekslijn
Verslag onderzoek zelfstandig werken
op basisschool P.

Marina Groot

Studentnummer: 241766

Fontys OSO Master Special Educational Needs

Opleiding Intern Begeleider (IBD2) Amsterdam

Begeleider Jacqueline van Werkhoven

29 juni 2011

Inhoud

Verantwoording	blz. 2
1. Introductie	blz. 3
2. Situering	blz. 6
3. Het doel en de resources	blz. 14
4. Passende stappen en interventies	blz. 19
5. Conclusies en aanbevelingen	blz. 29
6. Literatuur	blz. 34
7. Bijlagen	blz. 36

Verantwoording

Dit is het verslag van het onderzoek naar zelfstandig werken op basisschool P. De onderzoeker heeft gekozen voor onderzoek naar het veranderingsproces zoals beschreven in de reader van module IB06. Het verslag bestaat uit vijf hoofdstukken:

- Introductie
- Situering
- Het doel en de resources
- Passende stappen en interventies
- Conclusies en aanbevelingen

De literatuurlijst en bijlagen zijn achterin het verslag opgenomen.

De onderzoeker is veel dank verschuldigd aan haar teamleden voor hun medewerking en inbreng, aan Jacqueline voor haar positieve begeleiding en aan haar man, broer en dochters voor hun technische ondersteuning.

Hoofdstuk 1: Introductie

De school

De schrijver van dit meesterstuk is sinds een jaar werkzaam als groepsleerkracht op een kleine protestants-christelijke school in het oude dorp van N. N. is de afgelopen tien jaar uitgebreid met twee grote nieuwe wijken, waar veel gezinnen met jonge kinderen zijn gaan wonen. De nieuwe brede scholen in deze wijken kunnen de toestroom van leerlingen nauwelijks aan. Onze school heeft te maken met een achteruitgang in het aantal leerlingen.

Het afgelopen schooljaar is de school grondig gerenoveerd. Er is een computernetwerk aangelegd en de lokalen van de groepen 3 t/m 8 kregen een digitaal schoolbord.

De school heeft een ervaren team met een grote inzet. Er wordt gewerkt volgens een leerstofjaarklassensysteem. Volgens de website van de school wil men alles uit de leerling halen. De school vindt het belangrijk dat iedereen zich veilig voelt op school. Christelijke waarden en normen staan centraal.

Aanleiding tot dit onderzoek

De onderzoeker werkt in een combinatiegroep 5/6 op maandag, dinsdag, en vrijdag. De combinatiegroep en samenwerking met twee duocollega's dwong tot goed nadenken over de regels en de klassenorganisatie. Op initiatief van de onderzoeker, die ervaring heeft op scholen waar volgens het GIP model wordt gewerkt, zijn in deze groep, het stoplicht, signaleringskaartjes, de timetimer, gebruik van de instructietafel, zelf je werk nakijken en een weektaak geïntroduceerd. De leerlingen waren al gewend te werken met een map met extra werk omdat de leerkrachten in groep 4/5 dit deden. Met rekenen en spelling gingen de leerlingen gedifferentieerd werken. Bovendien zijn er verschillende handelingsplannen en een leerling met een rugzak.

Thema van dit onderzoek

Vanuit de bovenbouw is een deel van zelfstandig werken gedurende het schooljaar overgenomen. Ook de onderbouw is gestart met het op de agenda zetten van het zelfstandig werken. Vanuit het management team is ondersteuning voor het onderzoeken van mogelijkheden die zelfstandig werken de school kan bieden om de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren. Het thema van dit onderzoek is het schrijven van een beleidsplan zelfstandig werken voor de school.

Vraagstelling van dit onderzoek

De hoofdvraag is : Op welke voor de leerkrachten realiseerbare wijze kan het zelfstandig werken op deze school worden vormgegeven, vastgelegd en geborgd, zodat binnen de school in de groepen 1 tot en met 8 op dezelfde wijze wordt gewerkt, met een logische opbouw in de doorgaande lijn, binnen de onderwijsvisie van de school?

De deelvragen zijn:

- Hoe kan zelfstandig werken bijdragen aan het bereiken van de visie en missie van de school?
- Wat is het gewenste einddoel van zelfstandig werken in groep 8 voor de school ?
- Wat doen de leerkrachten nu al aan zelfstandig werken in de verschillende groepen en wat kan daarvan ook in dit beleidsplan worden gebruikt?

- Welke afspraken gaat het team schoolbreed maken over zelfstandig werken in de groep, zodat er een duidelijke doorgaande lijn ontstaat en het gewenste einddoel in groep 8 behaald kan worden ?
- Hoe legt het team de afspraken over het zelfstandig werken vast zodat deze werkwijze ook gewaarborgd wordt?

Doelstellingen

- Het doen van onderzoek naar de bijdrage die zelfstandig werken kan geven aan het bereiken van de doelstellingen van de school.
- Het opstellen van een beleidsplan waarin wordt vastgelegd hoe het zelfstandig werken in de school wordt vormgegeven zodat deze doelstellingen behaald kunnen worden.
- Het creëren van draagvlak voor het beleidsplan zelfstandig werken door met het hele team ons te bezinnen op de missie en visie van de school en hoe zelfstandig werken kan bijdragen aan het realiseren hiervan.
- Na het vastleggen van de afspraken over zelfstandig werken, een plan maken voor de invoering, evaluatie en eventuele bijstelling van de afspraken.

Wat hoopt de onderzoeker te bereiken?

De onderzoeker hoopt met het onderzoek inzicht te krijgen hoe zelfstandig werken een bijdrage kan leveren aan passend onderwijs en de verbetering van kwaliteit van onderwijs in het algemeen en in het bijzonder op deze school. De onderzoeker hoopt te leren een goed theoretisch onderzoek te doen dat praktisch zeer bruikbaar is.

De onderzoeker wil een beleidsplan schrijven dat niet alleen goed theoretisch onderbouwd is, maar ook specifiek toegespitst is op de behoeften en mogelijkheden deze school. Het beleidsplan zelfstandig werken moet zo opgesteld worden dat het een bijdrage kan leveren aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs op de school, praktisch uitvoerbaar is, gedragen wordt door het hele team en gewaarborgd wordt.

In de SWOT die de onderzoeker van de school heeft gemaakt, komen als zwakten van de school naar voren dat er geen goed uitgewerkte visie en missie zijn en dat er geen duidelijke doorgaande lijnen en vastgelegde afspraken zijn op het gebied van zelfstandig werken (zie bijlage 1). Tegelijk eist de overheid dat scholen hun onderwijs zo organiseren dat passend onderwijs geboden wordt. Dit moet in het handelen van alle leerkrachten terug te zien zijn en op papier zijn vastgelegd en gewaarborgd worden.

De onderzoeker denkt dat zelfstandig werken in de hele school met een duidelijke opbouw, doorgaande lijnen en een duidelijk einddoel noodzakelijk is om dit “onderwijs op maat” te realiseren op een zo efficiënt mogelijke manier. De onderzoeker wil bereiken dat de leerlingen op deze school kunnen werken in “...een leeromgeving die meer is afgestemd op de individuele leerbehoeften, de interesses, het eigen ontwikkelingsniveau en de drang tot zelfrealisatie van kinderen. De kinderen zullen ons belonen met hun enthousiasme, hun plezier in het leren en... hun ontwikkeling.” Peeters, van Loock, Laevers (1998).

De onderzoeker denkt dit op deze school te kunnen bereiken omdat de sterkten van het team liggen in de motivatie om met elkaar goed onderwijs te realiseren en dat het team

bestaat uit veel ervaren leerkrachten. Tegelijk bieden dit onderzoek en de steun van het management de kansen om met het team ons te herbezinnen op de visie en missie. Als deze schoolbreed gedragen visie op onderwijs ondersteund wordt met een goed onderbouwd beleidsplan voor zelfstandig werken, denkt de onderzoeker dat de school nog aantrekkelijker zal worden voor ouders die een goede school voor hun kinderen zoeken.

Hoofdstuk 2: Situering

In dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeker de situering van de school. Het begint met een analyse van de school op de factoren omgeving, visie, kwaliteitszorg, lerende organisatie, organisatiestructuur en organisatiecultuur. Op basis van deze SWOT-analyse worden drie aanbevolen strategieën besproken.

Op het gebied van het onderwerp van dit meesterstuk wordt aangegeven welke eisen de overheid stelt aan het onderwijs op de school. Aan de hand van nationale en internationale literatuur en onderzoek wordt besproken welke bijdrage zelfstandig werken kan leveren aan goed en passend onderwijs.

Tenslotte wordt aangegeven wat de positie van de onderzoeker op haar school is en met name welk mandaat zij nodig heeft en welk mandaat zij feitelijk heeft om dit veranderingsproces te begeleiden.

2.1 De school

De onderzoeker heeft onderzoek gedaan naar de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van de school. De resultaten van dit onderzoek werden door de onderzoeker ingevuld in een SWOT-analyse. De onderzoeker is zich er zeer goed van bewust dat deze analyse gekleurd wordt door de eigen observaties en interpretaties.

Op basis van de mogelijke strategieën die in de SWOT-analyse worden aangegeven heeft de onderzoeker drie transformaties gekozen die volgens haar kunnen bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van de school en de organisatie. Geprobeerd is te schetsen hoe de toekomstige situatie er dan uit zal zien en wie daarvan de voordelen ervaren. De definitieve versie van de SWOT-analyse werd gepresenteerd aan het team en de medezeggenschapsraad in januari 2011 (zie bijlage 1: SWOT-analyse).

De omgeving

De school is een kleine protestants-christelijke school met over het algemeen tevreden ouders en leerlingen. Door een vergrijzing van de wijk en de bouw van nieuwe brede scholen in andere wijken heeft de school te maken met een terugloop in het aantal leerlingen. In het algemeen neemt het marktaandeel van de protestants-christelijke scholen van de vereniging B. af. De renovatie van het schoolgebouw en de digitale schoolborden kunnen de school aantrekkelijk maken voor nieuwe leerlingen.

De eisen die de ouders, de vereniging B. en de overheid aan de school stellen dwingen ons om op meerdere gebieden beleid te formuleren en vast te leggen. Vanuit de vereniging B. is aan alle scholen opgelegd dat ze opbrengstgericht moeten gaan werken en hun visie en beleid hierop moeten aanpassen. Met name in onze onderbouw is er nog slechts beperkt draagvlak voor opbrengstgericht werken.

De visie en missie

De visie en missie van de school zijn de afgelopen vijf jaar niet meer besproken met het team en de ouders. In diezelfde periode was er geen vastgesteld schoolplan. De onderzoeker vindt dat de visie nog onvoldoende is uitgewerkt. Voor het team is niet duidelijk wat de school willen bereiken en op welke wijze dit bereikt zal worden. De

onderzoeker ziet dit als een bedreiging omdat je zonder doelen stuurloos bent en je stil zult staan in je ontwikkeling (Gevers, 2007).

Dit schooljaar zal een nieuw schoolplan moeten worden opgesteld voor 2011- 2015. In dit schoolplan zal ook moeten worden aangegeven hoe de school opbrengstgericht gericht gaat werken en passend onderwijs gaat realiseren. Dit is de kans voor het de school om met de zeer gemotiveerde teamleden en ouders samen te bespreken wat onze visie en missie zijn en dit vast te leggen in een plan voor de komende vier jaar. Want zoals Marzano aangeeft: "A vision without a plan is just a dream. A plan without a vision is just a drudgery. But a vision with a plan can change the world." (Marzano, Waters, McNulty, 2005).

Kwaliteitszorg

De school en de vereniging gebruiken meerdere instrumenten om hun kwaliteitszorg te evalueren. Er is steeds meer aandacht voor de evaluatie van de (eind)opbrengsten en opbrengstgericht werken wordt vanuit de B. sterk gestimuleerd.

De inspecteur beoordeelt de school in 2007 als voldoende en stelde voor de jaren 2009 en 2010 basistoezicht in (zie bijlage 2: Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P., 2007)). Zowel uit het rapport van de inspecteur als uit de KIK kaarten, die de school gebruikt, concludeert de onderzoeker dat er nog onvoldoende duidelijke afspraken en doorgaande lijnen zijn (onder andere op het gebied van differentiatie en zelfstandig werken). De kwaliteit van het zorgplan vraagt om verbetering.

De schoolzelfevaluatie van P. is een instrument dat systematisch wordt gebruikt. Naar aanleiding van de resultaten worden plannen van aanpak opgesteld en de resultaten van deze plannen van aanpak worden ook weer geëvalueerd. Dit is een sterk punt van de school al is het werken met de zelfevaluatie op basis van CITO gegevens nog niet voor alle leerkrachten vanzelfsprekend.

Lerende organisatie

Zowel de onderzoeker als vijf collega's vulden de vragenlijst van Jan Jutten in (Fontys, 2010). De onderzoeker concludeert dat de kansen die er zijn om kennis en ervaringen uit te wisselen nog onvoldoende benut worden. De onderzoeker hoopt dat de nieuwe directrice de kans zal zijn om dit leerproces verder in gang te zetten. Een cyclisch leerproces van bij voorkeur een dubbele lus van observeren, bezinnen, beslissen en doen met als doel ons gedrag of de normen van de organisatie te verbeteren. (Senge et al, 2003)

Organisatiestructuur

De formele organisatie structuur van een managementteam bestaande uit de directeur, twee bouwcoördinatoren en de intern begeleider is dit schooljaar gestart. Het team is pas sinds januari 2011 compleet. De directeur is sinds vorig schooljaar aan de school verbonden, de intern begeleider sinds november 2010. Omdat het managementteam nog bezig is met het bepalen van haar positie en mandaat zijn er onduidelijkheden en loopt de communicatie met het team nog niet soepel.

Op dit ogenblik staat onze school aan het begin van een groot veranderingsproces. Dit heeft te maken met veranderingen in de personele bezetting en met de veranderende

eisen die vanuit verschillende hoeken aan ons worden gesteld. Dit betekent dat er in ieder geval een goed doordacht plan zal moeten worden gemaakt over wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen. Pas als dit geregeld is kun je verder gaan kijken naar de 'six secrets' die noodzakelijk zijn voor een succesvol veranderingsproces (Fullan, 2008). Deze zes geheimen zijn:

1. Houd van je medewerkers
2. Verbind collega's doelbewust
3. Capaciteit opbouwen staat voorop
4. Leren in het werk
5. Transparantie moet
6. Systemen leren

Het nieuwe complete management team en de hoge motivatie en kennis van de leerkrachten bieden een kans om samen de veranderingen tot stand te brengen die van ons geëist worden om de kwaliteit van ons onderwijs te vergroten.

Organisatiecultuur

De school is een oudere school met vele tradities. De onderzoeker ervaart zelf de sfeer op school zowel naar leerlingen, ouders als teamleden als warm. Er komen grote veranderingen op ons af die ook voor de cultuur van de school gevolgen zullen hebben. Stilstaan bij wat de school heeft aan cultuur en het organiseren van teamvormende activiteiten zullen nodig zijn om samen ons verantwoordelijk te blijven voelen voor de kwaliteit van onze school.

2.2 Strategieën

Na het onderzoeken van de omgeving en de organisatie van de school heeft de onderzoeker een analyse gemaakt van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen. Door combinaties van telkens twee van deze elementen te maken ontstaat een overzicht van mogelijke strategieën voor verbetering van de kwaliteit van de zorg en van de school als geheel. De strategieën of transformaties waarvan de onderzoeker denkt dat ze belangrijk of zelfs noodzakelijk zijn voor de toekomst van de school zijn met rood aangegeven. Hieronder worden het ontwikkelen van een visie en missie verder uitgewerkt omdat zij betrekking hebben op het onderwerp van dit onderzoek.

Ontwikkelen van een visie en missie

Juist op een moment dat er meerdere nieuwe collega's op de school zijn komen werken en er een nieuw management team is, is het noodzakelijk om met elkaar om tafel te gaan zitten en met elkaar te praten over waar wij met elkaar naar toe willen. Dit moet vastgelegd worden en verder uitgewerkt in het schoolplan 2011-2015.

Voor de onderzoeker is het noodzakelijk om te weten wat de visie van de school is omdat zij anders niet eens een beleidsplan zelfstandig werken kan schrijven. Dit plan moet namelijk zo worden opgesteld dat de invulling van het beleidsplan voor zelfstandig werken aansluit bij de visie van de school.

Na een uitgebreid teambijeenkomst met brainstormsessies, een samenvatting van de resultaten door het managementteam en tenslotte een besluitvormende teamvergadering is met ingang van april 2011 een nieuwe schoolprofiel vastgesteld.

(bijlage 3: Visie en missie P.). Dit schoolprofiel zal verder worden uitgewerkt en gebruikt voor het opstellen van het schoolplan 2011-2015.

Opstellen van beleidsplan zelfstandig werken

Toen de onderzoeker een jaar geleden op de school kwam werken, was haar eerste indruk dat er op de school vooral klassikaal les werd gegeven, met weinig tot geen differentiatie. Later bleek dat er regelmatig over zelfstandig werken was gesproken en dat individuele leerkrachten er ieder op hun eigen manier wel iets aan deden.

De onderzoeker kreeg de ruimte om ook op haar eigen manier te werken in de klas die zij halverwege het jaar overnam. Dit schooljaar werk zij in een combinatiegroep 5/6. De combinatiegroep en samenwerking met twee duocollega's dwong tot goed nadenken over de regels en de klassenorganisatie. Op initiatief van de onderzoeker zijn verschillende elementen van het zelfstandig werken in de eigen groep ingevoerd. Met rekenen en technisch lezen gingen de leerlingen gedifferentieerd werken in. Bovendien zijn er verschillende groepshandelingsplannen en een leerling met een rugzak.

Vanuit de bovenbouw is een deel van zelfstandig werken gedurende het schooljaar overgenomen. Ook de onderbouw is gestart met het op de agenda zetten van het zelfstandig werken. Vanuit het management team is ondersteuning voor het onderzoeken van mogelijkheden die zelfstandig werken de school kan bieden om de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren.

Door het onderzoek doen naar de mogelijkheden die zelfstandig werken de school kan bieden en het schrijven van een beleidsplan zelfstandig werken, is het mogelijk een doorgaande lijn met een duidelijke opbouw te realiseren en te borgen. Een goed beleidsplan schept duidelijkheid en een eenheid van werken die de opbrengsten en kwaliteit van het onderwijs zal verbeteren.

2.3 Overheidsbeleid

In diverse publicaties legt de overheid vast aan welke eisen het onderwijs op de basisschool moet voldoen. In de brochure Toezichtkader Zorg 2009 PO/VO (2009) geeft de overheid een toelichting aan welke eisen het onderwijs op de basisschool moet voldoen. (zie bijlage 4: Brochure Toezichtkader Zorg 2009PO/VO).

In het rapport van de inspecteur uit 2007 worden onder de volgende verbeterpunten voor onze school genoemd: meer differentiatie tijdens de instructie, zelfstandig werken (vaste afspraken, doorgaande lijnen, eigen verantwoordelijkheid), vastleggen van en de uitvoering van de zorg, en vastleggen leerlijnen en tussendoelen van groep 1-2 (Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P., 2007). De tussendoelen van groep 1-2 zullen in het schooljaar 2010-2011 worden vastgelegd.

Voor de onderzoeker is de volgende uitspraak van de inspecteur mede aanleiding voor haar onderzoek: "Het verschilt sterk per groep in welke mate leerlingen zelf het werk mogen plannen, de mate waarin zij keuzes mogen maken en de mate waarin de leerling kan reflecteren op de eigen zelfstandigheid." (Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P., 2007).

Op het gebied van de zorg vragen de Weer Samen Naar School politiek en recent het Passend Onderwijs dat basisscholen hun onderwijs zo inrichten dat alle leerlingen op hun eigen niveau het meest geschikte onderwijs wordt geboden. “Meer ruimte voor scholen om passend onderwijs voor ieder kind vorm te geven. Dat is de kern van ‘passend onderwijs’” laat minister Van Bijsterveldt in een brief aan de Tweede Kamer weten.” (Passend onderwijs voor ieder kind, 2011). In februari 2011 is er een externe audit van de school geweest in het kader van passend onderwijs. De uitslag is nog niet binnen en wordt pas aan het einde van dit schooljaar verwacht.

2.4 Nationale en internationale literatuur.

Zelfstandig werken en zelfstandig leren staan zowel op het basisonderwijs als op het voortgezet onderwijs de laatste jaren volop in de belangstelling. Zelfstandig werken is daarbij zowel een middel om gedifferentieerd (inclusief) onderwijs te realiseren, als doel op zichzelf dat leerlingen meer verantwoordelijkheid geeft over hun eigen leerproces en hen minder afhankelijk maakt van de docent (Janssen, Ten Dam, Wolters, 2002).

Röhner en Wenke (2004) onderscheiden in hun boek over het Daltononderwijs in Nederland vier doelen van zelfstandigheidontwikkeling:

- Praktisch doel : veiligheid; ruimte voor individuele hulp en aandacht
- Pedagogisch doel: competentie; inzicht in eigen kunnen bevorderen
- Didactisch doel: autonomie; leren zelf oplossingen te vinden
- Sociaal doel: relatie; samenwerken (Röhner & Wenke, 2004).

Praktisch doel

In het huidige onderwijs is diversiteit de norm. Uitgangspunt moet niet de modale leerling zijn, maar juist iedere unieke leerling met zijn eigen kwaliteiten en zorgvragen (Wijffels, 2006). Volgens de onderzoeker is zelfstandig werken noodzakelijk om gedifferentieerd te kunnen werken en het geeft ruimte om zorgleerlingen systematisch te helpen. Belangrijk is daarbij een goede doorgaande lijn in de hele school. Dit bespaart tijd aan uitleg aan de leerlingen en maakt het klassenmanagement eenvoudiger en eenduidig.

Pedagogisch doel

Onderwijs moet volgens de onderzoeker zo ingericht zijn dat elke leerling succes ervaringen op kan doen. Door te differentiëren in zowel de instructie, inoefening, als mate van zelfstandigheid sluit je aan bij de zone van de naaste ontwikkeling van het kind en stimuleer je het geloof en plezier in eigen kunnen (Wijffels, 2006). Dit betekent dat de leerlingen de mogelijkheid moeten hebben hun werk (deels) zelf te plannen en te controleren. Leerlingen moeten volgens de onderzoeker in staat worden gesteld, te reflecteren op hun eigen werk en zelf keuzes te onder andere in de hulp die zij nodig hebben. Dit speelt in op hun behoefte aan competentie (het gevoel iets te kunnen en dat ook te mogen laten zien) en aan autonomie (zelf kiezen en zelf leren oplossingen te vinden) van de leerling (Wijffels, 2006). De leerling wordt zelf eigenaar van zijn leerproces.

Didactisch doel

Zelfstandig werken sluit aan bij de behoefte van leerlingen aan zelfontplooiing. Basisonderwijs moet een goede voorbereiding zijn op het voortgezet onderwijs. Juist in het voortgezet verschuift het accent van kennisoverdracht door de leraar steeds meer naar zelfstandige kennisverwerving door leerlingen (Geerligs & Van der Veen, 1996). Om zelfstandig te kunnen leren zijn vaardigheden als jezelf motiveren, je eigen leerdoel bepalen, je eigen aanpak kiezen, zelf bepalen welke hulp je nodig hebt en zelf reflecteren over je werk noodzakelijk. Volgens de onderzoeker draagt zelfstandig werken bij aan het ontwikkelen van deze leervaardigheden.

Sociaal doel

Zelfstandig werken biedt volgens de onderzoeker de mogelijkheid om leerlingen samen te laten werken en van elkaar te leren. Vanuit een individuele verantwoordelijkheid leren kinderen om te gaan met doelen die alleen samen kunnen worden bereikt. Deze positieve wederzijdse afhankelijkheid leert leerlingen om op een respectvol wijze met elkaar te communiceren, taken te verdelen en elkaar feedback te geven. Juist vanuit de interacties met andere leerlingen kunnen leerlingen veel leren (Röhner & Wenke, 2004).

Factoren die schoolprestatie positief beïnvloeden

In 2003 publiceerde de Amerikaanse onderwijswetenschapper Marzano de resultaten van zijn onderzoek naar 'What works in schools'. Op basis van vergelijking van onderwijsresearch van de laatste 35 jaar, onderscheidt hij op het niveau van de school, de leraar en de leerling de belangrijkste factoren die de prestatie en ontwikkelingen van de leerling beïnvloeden. De factoren die betrekking hebben op zelfstandig werken worden hieronder kort toegelicht.

Op het niveau van de school zijn volgens Marzano een haalbaar en gedegen lesprogramma dat onafhankelijk van de leerkracht is en voldoende lestijd om dit curriculum te onderwijzen de belangrijkste succesfactoren.

Op het niveau van de leraar noemt hij onder de didactisch aanpak als effectieve strategieën: samenwerkend leren, leerdoelen vaststellen en specifieke, corrigerende en tijdige feedback. Het klassenmanagement moet zo ingericht dat het leergedrag van de leerlingen positief wordt beïnvloed door middel van duidelijke routines en gedragsregels. Het lesprogramma is zo aangepast dat het aansluit bij het niveau en tempo van de individuele leerling.

Op het niveau van de leerling is verhoging van de motivatie van de leerling de belangrijkste factor. Dit is bewerkstelligen door doelen te stellen die voor de leerling nuttig en haalbaar zijn, ze feedback te geven, behaalde resultaten te belonen en ze inzicht te geven in het proces van motivatie (Marzano, 2003).

De onderzoeker meent dat deze succesfactoren terugkomen in zelfstandig werken, mits dit volgens een beleidsplan is vastgelegd en ook daadwerkelijk schoolbreed wordt uitgevoerd.

2.5 Positie van de onderzoeker binnen de school

De formele positie van de onderzoeker is lastig. Zij werkt pas sinds februari 2010 op deze school als groepsleerkracht en is in september 2010 met de opleiding intern begeleider begonnen. De school is zich ervan bewust dat als de onderzoeker in het schooljaar 2011-2012 een baan als intern begeleider kan krijgen, zij het team weer verlaat.

Het onderwerp van dit onderzoek staat al genoemd in het beleidsplan 2007-2011 als één van de speerpunten van het beleid (Schoolplan P., 2007). Ook de inspecteur noemt in haar inspectierapport van 2007 als verbeterpunten onder andere differentiatie tijdens de instructie en zelfstandig werken. Met name worden hierin genoemd het maken van vaste afspraken, het vastleggen van doorgaande lijnen, en het bevorderen van de eigen verantwoordelijkheid van de leerling (Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P, 2007). De KIK-kaart van 2008 gaat over het Onderwijsleerproces. In het verlag hiervan wordt vermeld dat alle negatief scorende onderdelen te maken hebben met “loslaten”. Er wordt de suggestie gedaan om op andere scholen te gaan kijken voor ideeën en de negatief scorende onderdelen te gebruiken voor de studiedag. (Lankester en Lucas, 2008). Voor het schooljaar 2009-2010 is er door de nieuwe directeur een schooljaarplan op één A-viertje gemaakt. Belangrijke onderwijskundige onderwerpen die hier in genoemd worden zijn opbrengstgericht werken en klassenmanagement, maar de nadruk ligt nog op praktische zaken als de renovatie.

In de periode 2007-2010 is er wel aandacht geweest voor zelfstandig werken en zaken die daarmee verband houden, maar er is geen systematisch beleid op geweest en er zijn geen afspraken vastgelegd. Dit schooljaar zijn de nieuwe bouwcoördinatoren gestart met het besteden van tijd aan het onderwerp op de bouwvergaderingen.

De onderzoeker heeft vanaf het begin van haar studie het initiatief genomen om met de directeur over haar studie en het mogelijke onderwerp van haar studie te overleggen. Vanaf oktober 2011 is zelfstandig werken als onderwerp naar voren gebracht door de onderzoeker. Na de SWOT-analyse die de onderzoeker van de school heeft gemaakt is met de directeur afgesproken dat de onderzoeker de taak zou krijgen het beleidsplan zelfstandig werken voor de school te schrijven. Helaas is niet officieel aangegeven aan de teamleden dat de onderzoeker de projectleider is voor dit onderwerp. Gevers geeft aan dat het belangrijk is dat de directeur een formele start geeft aan een functie, omdat daarmee wordt aangegeven dat hij jou als coördinator serieus neemt. Gebeurt dit niet in alle openheid dan kan dit een valse start geven die altijd zijn weerslag heeft op jouw relatie met je collega's. (Gevers, 2007).

Het schrijven van een beleidsplan zelfstandig werken, dit schoolbreed invoeren en borgen, vraagt een duidelijk mandaat dat door de directie ondersteund wordt. Helaas is dit nog niet in voldoende mate aanwezig. Op deze school heeft de onderzoeker ook nog geen onofficieel mandaat van een jarenlange goede samenwerking met collega's. Dit betekent dat de onderzoeker zal moeten blijven werken aan vertrouwen en medewerking van zowel collega's als directie.

Hoofdstuk 3: Het doel en de resources

In dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeker wat aan de hand van het oplossingsgerichte werkschema (Fontys, 2011) wat het doel en de resources zijn van dit onderzoek. Het bestaat uit zes elementen:

- het platform
- de trap
- de duim,
- de wolk,
- voordelen en valkuilen
- de schaal

3.1 Het platform

De onderzoeker schat in dat ons team volgens de classificaties van Lingsma een juniorteam is (Lingsma, 2009). Dit ziet de onderzoeker terug in de wijze waarop het onderwerp zelfstandig werken de afgelopen jaren aandacht heeft gekregen. Het onderwerp komt op verschillende manieren door steeds andere spelers weer terug op de agenda, maar er is nooit een beleidsplan gemaakt dat uitgevoerd en geborgd werd.

De onderzoeker is haar onderzoek gestart met een coachingsopdracht waarbij de teamleden in de werkvorm placemats (Fontys, 2011) twee vragen moesten beantwoorden:

- Wat is de opbrengst van zelfstandig werken voor de leerkracht?
- Wat is de opbrengst van zelfstandig werken voor de leerling?

Uit de antwoorden concludeert de onderzoeker dat onze leerkrachten het belang van zelfstandig werken voor het klassenmanagement en de mogelijkheden die het geeft voor differentiatie beseffen, maar dat de achtergrondkennis nog beperkt is. Slechts enkelen zien dat het ook doel op zichzelf is: tegemoet komen aan de behoeften van competentie, autonomie, en relatie van de leerling (Wijffels, 2006).

In het kader van opbrengstgericht werken en passend onderwijs gaat het team in het schooljaar 2011-2012 cursussen volgen. Doel van deze scholing is het realiseren van verbetering van de resultaten door handelingsgericht te gaan werken met groepsplannen. Volgens de onderzoeker is een goed beleidsplan zelfstandig werken een onmisbare bijdrage aan het realiseren van dit doel.

3.2 De trap

De onderzoeker denkt dat de eerste stap omhoog op de trap naar het bereiken van het doel is zorgen voor betrokkenheid van het team bij dit onderwerp en het mandaat creëren voor een coachingsrelatie van de onderzoeker met het team. De coachingsrelatie die de onderzoeker met het team heeft is bij de start van het onderzoek vooral nog een vrijblijvende relatie en bij een aantal teamleden een zoekende relatie. De onderzoeker denkt dat de meeste collega's het idee hebben dat het wel goed gaat in hun groep op het gebied van zelfstandig werken en dat ze haar hulp niet nodig hebben. In mijn rol als coach moet ik aansluiten bij het niveau van de groep om ze in beweging te kunnen krijgen en tegelijk lui lijken (Lingsma, 2009).

De eerste stap die de onderzoeker daarom heeft gezet is het doen van klassenbezoeken aan de hand van een kijkwijzer op het gebied van zelfstandig werken (zie bijlage 6) . Dit is nieuw in onze school; alleen de directeur komt één keer per jaar in het kader van functioneringsgesprekken in de groep kijken. In alle groepen was de onderzoeker welkom en mocht ze een uur aanwezig zijn. Daarna werden in de pauze kort nog wat vragen ter verduidelijking gesteld en gaf de onderzoeker complimenten over wat al goed ging. Het verslag ging daarna naar de leerkracht voorzien van tops en tips. De onderzoeker vroeg om toevoegingen en of verbeteringen en toestemming om de resultaten ook met de intern begeleider te bespreken. Iedereen gaf toestemming er reageerde positief.

Tevens gaven deze klassenbezoeken de onderzoeker de mogelijkheid om vast te stellen wat nu precies het startpunt van zelfstandig werken in de verschillende groepen was. Welke materialen zijn aanwezig en hoe worden ze gebruikt, wat zijn de regels, wat is de mate van zelfstandigheid van de leerlingen en in hoeverre zijn er al wel doorgaande lijnen aanwezig? Om een planmatig praktijkonderzoek te kunnen verrichten, een beleidsplan op te stellen en de effecten te kunnen evalueren is het noodzakelijk om de waarneembare werkelijkheid in de beginsituatie goed te onderzoeken (Harinck, 2010).

3.3 De duim

De onderzoeker vindt het positief dat zowel door de onder- als de bovenbouwcoördinator elementen van het zelfstandig werken, die door de onderzoeker in de 5/6 groep geïntroduceerd zijn, ook overgenomen zijn voor de andere groepen. Het onderwerp begint mede daardoor steeds meer te leven bij de leerkrachten. De intern begeleider is voor de onderzoeker zowel een klankbord als steun bij het doen van haar onderzoek.

Het feit dat de onderzoeker in alle klassen zonder problemen welkom was is niet alleen een positieve bijdrage aan dit onderzoek, maar geeft ook aan dat de leerkrachten open staan voor nieuwe dingen die een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

De wijze waarop de leerkracht van groep ½ in haar tweede jaar als leerkracht invulling geeft aan zelfstandig werken in haar groep verdient alle lof. De wijze waarop zij werkt is een uitstekende start voor zelfstandig werken zowel voor leerlingen als leerkrachten in onze school (zie bijlage 7).

3.4 De wolk

In de ideale situatie is het voor alle leerkrachten en leerlingen van onze school vanzelfsprekend en realiseerbaar dat ze het zelfstandig werken, zoals vastgelegd in het beleidsplan van de onderzoeker, in de praktijk brengen. Het zelfstandig werken draagt er aan bij dat onze visie op onderwijs gerealiseerd wordt: "We houden rekening met verschillen in de behoefte aan instructie, verwerking en mate waarin kinderen zelfstandig kunnen leren. We leggen de lat hoog en werken toe naar het maximaal haalbare niveau van het individuele kind, waarbij elk kind succeservaringen opdoet " (Visie en missie basisschool P, 2011).

We hebben een duidelijk einddoel voor groep acht op het gebied van zelfstandig werken. In alle groepen wordt op dezelfde wijze gewerkt volgens een logische opbouw in de doorgaande lijn van de school. Deze werkwijze is vastgelegd, wordt regelmatig geëvalueerd, eventueel bijgesteld en weer vastgelegd.

Onze werkwijze sluit aan bij de moderne visie op *Leren in vijf dimensies* zoals vastgelegd door Marzano (1992) en vertaald voor het Nederlandse onderwijs door Wietske Miedema (2005). Op onze school geven de leerkrachten les op een activerende manier, "... want het gaat erom de leerling actief bij het onderwijs en bij het eigen leren te betrekken. De actieve leerling staat voor een paradigma, dat afscheid neemt van het aloude onderwijs, waarin de docent doceert en de leerling luistert" (Marzano & Miedema, 2005).

Kenmerken van zelfstandig leren zijn:

- Vooral de leerling actief
- Leer- en denkactiviteiten centraal
- De leerling producent van kennis
- Onderwijzen van vaardigheden en inhoud
- Begeleidend onderwijs
- Samenwerkend leren
- Leerling reguleert eigen leergedrag
- Leerling kiest
- Leerling reflecteert
- Etc. (Marzano & Miedema, 2005)

3.5 Voordelen en valkuilen

Voordelen

Er zijn gelukkig veel factoren die er voor gaan zorgen dat we onze droom gaan realiseren. Het onderwerp zelfstandig werken staat al ruim vier jaar op de agenda van de school. Het maken van duidelijke afspraken en doorgaande lijnen op de gebieden van differentiatie en zelfstandig werken worden door de inspecteur genoemd als verbeterpunten voor de school (Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P., 2007). Het onderwerp staat genoemd als speerpunt in het beleidsplan 2007-2011 (Schoolplan P., 2007) en zal ook weer worden opgenomen in het nieuwe schoolplan voor de komende vier jaar.

Vanuit het management team is er steun voor een beleidsplan zelfstandig werken. Alle leerkrachten zijn gemotiveerd om met elkaar de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren. Het samen maken van een nieuwe visie en missie is een belangrijke stap geweest in de teamvorming en het bepalen van onze gemeenschappelijke koers.

Zelfstandig werken en zelfstandig leren zijn een onderwerpen die op dit ogenblik veel in de belangstelling staan, mede omdat ze het mogelijk maken handelingsgericht te werken en passend onderwijs voor alle leerlingen van de school te realiseren. Dit betekent dat er veel inspirerende nationale en internationale literatuur over dit onderwerp te vinden is. De onderzoeker had acht jaar geleden al veel praktische steun aan het Vlaamse boek

Contractwerk van Peeters, Van Loock en Laevers uit 1998. Maar ook de manier waarop zelfstandig werken is uitgewerkt in het Dalton onderwijs spreekt de onderzoeker zeer aan (Röhner & Wenke, 2004). De grootschalige onderzoeken van Marzano naar wat werkt in het onderwijs en zijn publicaties hierover, geven veel argumenten voor het realiseren van zelfstandig werken op onze school (Marzano et al, 2003, 2005).

De onderzoeker heeft eerder al een bijdrage geleverd aan het schrijven van een beleidsplan zelfstandig werken. Zij heeft op verschillende scholen ervaring opgedaan met verschillende manieren waarop zelfstandig werken in de school kan worden vormgegeven. Zij is een enthousiaste supporter van zelfstandig werken en zelfstandig leren.

Valkuilen

De onderzoeker ziet als eerste valkuil het niet volgen van alle stappen van het INK (Instituut Nederlandse Kwaliteit) model voor kwaliteitsmanagement. "Organisaties die werken met het INK-managementmodel werken en daarmee hun (kwaliteits)beleid toetsen, zijn bezig met 'meten is weten' op managementniveau. Het dwingt hen te kijken naar de resultaten die daadwerkelijk worden geboekt, daar een terugkoppeling op te maken en het beleid dienovereenkomstig bij te stellen (Dorr & Zuidema, 2002)." Er zijn in het verleden meerdere initiatieven geweest voor beleid op het gebied van zelfstandig werken, maar het is op onze school tot op heden nog niet op een voor iedereen toegankelijke manier vastgelegd, uitgevoerd, gemeten, geëvalueerd en bijgesteld.

Leerkrachten die op een door de school vastgelegde manier moeten gaan werken, zullen een deel van hun zelfstandigheid moeten inleveren. De onderzoeker denkt dat dit voor meerdere teamleden een grote verandering zal zijn. De onderzoeker denkt dat zij hier voldoende aandacht aan zal moeten besteden om te voorkomen dat er weerstand ontstaat. "Het is eigenlijk pas goed mogelijk te begrijpen hoe je je als verandermanager effectief kunt opstellen, als je je eerst heb verdiept in hoe het is om veranderd te worden. Antwoorden hierop variëren van 'chaotisch, onzeker en bedreigend' tot 'spannend, uitdagend en leerzaam'" (Kloosterboer, 2005).

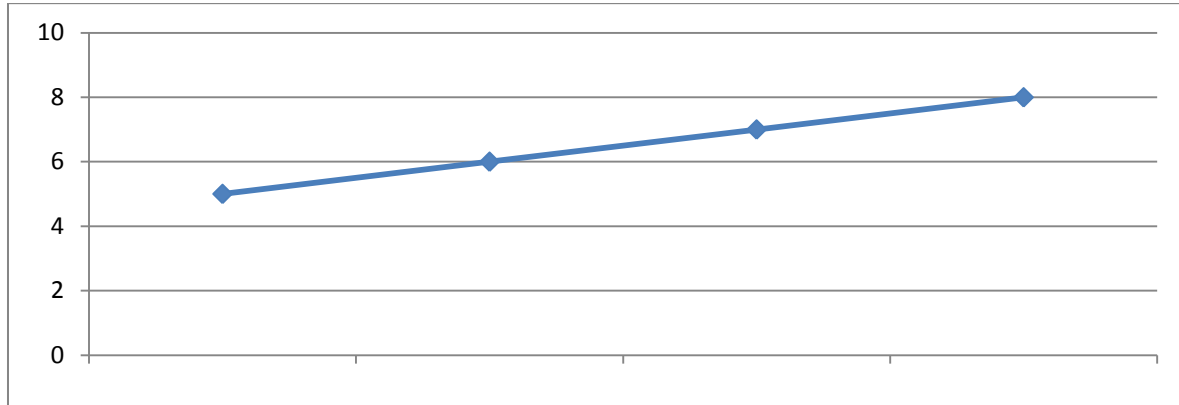
Om het zelfstandig werken te realiseren zullen ook bepaalde materialen moeten worden aangeschaft als kasten en instructietafels. Juist het beschikbaar stellen van voldoende financiële middelen om zelfstandig werken in de groep te realiseren kan er voor zorgen dat leerkrachten positief gestimuleerd worden te veranderen.

De onderzoeker is zich er van bewust dat ze goed zal moeten nadenken over haar rol als coach van haar team op dit onderwerp. Ze zal een nieuwsgierige en empathische houding moeten hebben. Het is belangrijk het team met elkaar in gesprek te brengen door open vragen te stellen en actief te luisteren zowel bij individuele ontmoetingen als groepsbijeenkomsten.

Als persoonlijk kwaliteit heeft de onderzoeker daadkracht. Dit betekent dat ze zal moeten oppassen niet in de valkuil van drammerigheid te stappen, maar geduld moet hebben bij het realiseren van haar beleidsplan. De onderzoeker denkt dat het belangrijk is om nieuwsgierig te zijn naar wat de kennis en ideeën van haar teamleden op dit gebied zijn en ook naar welke mentale modellen hier bij hen achterzitten. Om onze

droom te realiseren moet de onderzoeker haar team bij herhaling en op verschillende manieren blijven informeren en betrekken bij het proces.

3.6 De schaal

Bij het begin van dit onderzoek stond de onderzoeksschool op een schaal van 0 tot 10 volgens de onderzoeker op een 5. Dit baseert zij op de antwoorden van de placemat opdracht die zij als eerste activiteit van dit onderzoek heeft gedaan. Hoewel het onderwerp aan een aantal jaren op de agenda staat, is de kennis over zelfstandig werken zowel qua praktijk als achtergrond nog beperkt. Tegelijk wordt door alle leerkrachten wel iets aan zelfstandig werken gedaan. De betrokkenheid van het team bij dit onderwerp is nog zeer wisselend.

Als eerste stap om op de schaal naar een 6 te komen is de onderzoeker begonnen met klassenbezoeken. Klassenbezoeken bieden de mogelijkheid om in gesprek te komen met de teamleden, ervaringen uit te wisselen, feedback te geven en het normaler te maken om bij elkaar in de 'keuken te kijken'. Dit geeft de mogelijkheid om van elkaar te leren en tegelijk de teamleden meer gezamenlijk eigenaar te maken van het onderwerp.

Voor de onderzoeker betekent het tevens dat ze haar mandaat als coach kan vergroten en kan onderzoeken wat er op dit ogenblik daadwerkelijk in de verschillende groepen aan zelfstandig werken wordt gedaan. Gebaseerd op wat zij in de groepen heeft gezien, de gesprekken en de reacties op de tips en tops is het mogelijk de volgende stap te plannen die de kennis over het onderwerp bij de leerkrachten zal vergroten. Door ook bij de volgende stappen het team te blijven raadplegen en informeren hoopt de onderzoeker een beleidsplan te schrijven dat gedragen wordt door het hele team. Door ook de uitvoering stap voor stap te begeleiden zal het mogelijk worden dicht in de buurt van de 8 te komen en zijn we goed onderweg naar het realiseren van onze droom.

Hoofdstuk 4: Passende stappen en interventies

Voordat een stappenplan gemaakt kan worden voor het onderzoek naar zelfstandig werken op de school van de onderzoeker is het noodzakelijk om te bepalen wat passende interventies zijn om het einddoel te bereiken. In dit hoofdstuk geeft de onderzoeker aan welke veranderingstrategie ze heeft gekozen voor haar onderwerp. De strategie moet zowel bij mijn team, als het onderwerp als bij mijn stijl van coachen passen. Furman (2009) noemt vijf regels die de motivatie voor het bereiken van het gegeven doel bepalen:

- Je hebt het gevoel dat het jouw doel is
- Het doel is waardevol voor je
- Je hebt er vertrouwen in dat je het kunt halen
- Je merkt vooruitgang
- Je bent bereid tegenslag het hoofd te bieden (Furman & Ahola, 2009)

4.1 Wat zijn passende stappen en interventies bij ons team?

Teamontwikkeling

Marijke Lingsma (2009) onderscheidt vier fasen van teamontwikkeling:

- Juniorsystemen : M1: los zand, individuen werken solistisch
M2: groep, soms wel, soms niet samenwerking
- Seniorsystemen: M3: team met veel interactie onderling
M4: team met veel interactie naar derden

De inschatting van de onderzoeker is dat het team zich in een juniorsysteem bevindt. De afgelopen jaren was er geen duidelijke vastgelegd beleid en deed iedereen in zijn eigen groep, op zijn eigen manier zijn best. We zitten nu in de overgangsfase van een los zand groep (M1) naar een (M2) groep, die soms wel en soms niet samenwerkt (Lingsma, 2009). Dit betekent dat de onderzoeker moet kiezen voor interventies die horen bij het M1 team:

- Praatstructuren creëren, waarbij waardering wordt geuit voor het aanwezig zijn. Een veilig klimaat bevorderen en complimenten geven.
- Doel helder presenteren en aangeven wat al goed gaat. Goede informatie geven.
- Committent vragen. Het "eigenaarschap" van de groep versteken en draagvlak creëren.
- Iedereen de ruimte geven om te ventileren. Ervaringen inbrengen en delen. Leren omgaan met feedback (Fontys, 2011).

Op de school is veel aandacht voor praktische zaken en oplossingen. Het denken is meestal lineair in plaats van circulair. Er is nog weinig aandacht voor elkaars mentale modellen en wat op de achtergrond speelt en niet gezegd wordt. Er zou in ons team veel meer aandacht moeten zijn voor wat betrokkenen denken, bewustwording over hoe dit denken ons handelen beïnvloedt en hoe we elkaar daarmee beïnvloeden (Lingsma, 2009).

De onderzoeker wil haar interventies zo kiezen dat het team de triple-loop van willen, denken en doen doorloopt (Lingsma, 2009). Het beleidsplan zelfstandig werken kan volgens de onderzoeker alleen succesvol zijn als een bewuste keuze wordt gemaakt en ook een ieder zich volledig committeert. Volgens de onderzoeker zijn klassenbezoeken,

een informatiefolder en een vragenlijst passende interventies bij deze fase van teamontwikkeling.

Verandercapaciteit team

De verandercapaciteit van een team wordt bepaald door vier factoren (Fontys, 2011):

1. **Het motief voor de verandering.** Het onderwerp zelfstandig werken wordt ons opgelegd door de overheid, maar we zijn het er wel samen over eens dat deze manier van werken noodzakelijk is om passend onderwijs te kunnen realiseren. Zelfstandig werken en leren is een manier van leren die steeds belangrijker wordt in het Nederlandse onderwijs.
2. **De kracht om met onzekerheden om te gaan.** We hebben recent met het team een nieuw schoolprofiel geschreven. Het bespreekbaar maken van veranderingen gebeurt echter nog in onvoldoende mate en niet systematisch. De meeste beslissingen worden ad hoc door de directrice genomen naar aanleiding van praktische problemen. Er is veel onzekerheid binnen het team. Wel proberen we elkaar zoveel mogelijk te helpen en te steunen.
3. **De betrokkenheid en volwassenheid van het team.** De betrokkenheid van de leerkrachten is vooral nog op zichzelf gericht. Veel leerkrachten bezitten persoonlijk meesterschap, maar dit wordt nog weinig met elkaar gedeeld.
4. **Het bedoelde en onbedoelde effect van de verandering.** Het beoogde positieve effect van het beleidsplan zelfstandig werken is groot. Het heeft invloed op klassenmanagement, adaptief onderwijs en de mate waarin de leerling zelfstandig leert. Tegelijkertijd betekent het dat leerkrachten zich zullen moeten conformeren aan een gemeenschappelijk wijze van werken die mogelijk anders is dan ze gewend zijn.

Kleuren denken

In zijn handboek voor de veranderkundige onderscheidt De Caluwé (2006) vijf verschillende kleuren om vijf manieren van denken over veranderen te onderscheiden en de daarbij horende strategieën. Mensen veranderen als je:

- Geeldruk: belangen bij elkaar brengt.
- Blauwdruk: eerst denkt en dan planmatig doet.
- Rooddruk: mensen op de juiste manier prikkelt.
- Groendruk: mensen in leersituaties samenbrengt.
- Witdruk: ruimte biedt voor spontane evolutie.

De onderzoeker denkt dat de kleur van het team vooral rood en ook blauw is. Dit betekent dat zij ruimte moet maken voor vertrouwensrelaties, de behoeften en inbreng van haar collega's en gebruik moet maken van hun motivatie om goed onderwijs te realiseren. In dit kader heeft zij de klassenbezoeken gedaan, geeft zij in de informatiefolder aan waarom we zelfstandig gaan werken en vraagt zij de teamleden straks mee te denken in de enquête.

De teamleden zijn volgens de onderzoeker ook blauw. De onderzoeker geeft daarom in de folder informatie over wat er van ons verwacht wordt op het gebied van differentiatie en zorg en hoe zelfstandig werken bijdraagt om deze doelen zowel voor de

leerkrachten als leerlingen te realiseren. De onderzoeker houdt het team ook op de hoogte van haar plannen door de presentatie over haar onderzoek, mailtjes en het stappenplan in de informatiefolder. Het onderwerp wordt opgenomen in de vergaderkalender van het komende schooljaar.

Betrokkenheid

Het succes van een verandering wordt voor een groot deel bepaald door de beleving van leraren. Om een verandering te laten slagen, moeten zij het doel onderschrijven, het van belang achten voor de school en niet in strijd met hun eigen belangen. Het moet realiseerbaar zijn en ondersteund worden door het managementteam. De leidinggevende moet rekening houden met de gevoelens van onzekerheid van leraren (Van den Berg & Vandenberghe, 2005).

Er zijn drie fasen van betrokkenheid van leraren:

- Zelfbetrokkenheid (Wat betekent de vernieuwing voor mijzelf?)
- Taakbetrokkenheid (Wat zijn de gevolgen voor mijn werk en organisatie?)
- Anderbetrokkenheid (Wat heeft deze vernieuwing voor gevolgen voor mijn leerlingen en mijn collega's?)

De inschatting die de onderzoeker van het team heeft gemaakt is, dat de leerkrachten nog voornamelijk in de fase van zelfbetrokkenheid en deels in de fase van taakbetrokkenheid zitten. De mate van betrokkenheid neemt toe door te investeren in mensen. Dit kan door empathie te tonen voor gevoelens van onzekerheid, door gesprekken, door het uitwisselen van informatie en door klassenbezoeken (Fontys, 2011).

Weerstand

Op dit ogenblik ziet de onderzoeker, maar voelt zij vooral, veel weerstand in de zin van 'chaotisch, onzeker en bedreigend' in ons team tegen alle veranderingen die dit schooljaar zijn ingezet. Er zijn veel klachten over het gebrek aan communicatie. De onderzoeker proeft boosheid (niet accepteren van veranderingen) en verlamming (niet durven veranderen). Ze hoort angst: " Worden we daar straks op afgerekend?"

Als veranderaar moet de onderzoeker zich ervan bewust zijn dat mensen wel willen veranderen, maar niet veranderd willen worden (Fontys, 2011). Ze moet proberen te onderzoeken wat er van de ijsberg onder water zit (wat er speelt maar wat je niet ziet), dit erkennen en aandacht hebben voor rouw over verlies van het oude vertrouwde en bekende.

Dit schooljaar zit ons team nog duidelijk in de adoptiefase van alle veranderingen. In het proces van adoptie van het zelfstandig werken denk de onderzoeker door middel van klassenbezoeken leerkrachten duidelijk heb gemaakt dat ze al een heleboel doen op het gebied van zelfstandig werken. Door het geven van tips en voorzichtige tips, hoopt ze dat het leerkrachten realiseren dat er veel overeenkomsten zijn met waarden en behoeften die ze zelf (al) hebben. Door met hen ervaringen uit te wisselen hoopt de onderzoeker leerkrachten deelnemer te maken van het veranderingsproces. Door de informatiefolder hoopt zij de innovatie, zowel het doel als de weg ernaar toe, zichtbaar te maken.

Aanpak

Kloosterboer (2005) geeft aan dat het belangrijk is om van tevoren de juiste aanpak te kiezen omdat anders het veel tijd en inspanning kan kosten om het proces bij te sturen. De aanpak moet passen bij het probleem, het team en de manager. De onderzoeker denkt dat voor zelfstandig werken de aanpak van de regisseur het meeste geschikt is. Dit betekent dat zij doelgericht de organisatie van de verandering moet opzetten en organiseren via duidelijke fasen, stappen en aanpakvormen. Tegelijkertijd kan zij ook gebruik maken van de kwaliteiten die ze als ontwikkelaar heeft. Ze heeft kennis van zaken en haar voorstellen zijn goed onderbouwd. Tegelijk moet ze ook oog houden voor de politieke en sociale relaties in het team (Kloosterboer, 2005).

Bij een veranderproces moet de verandermanager ervoor zorgdragen dat organisatorische en veranderkundige stappen tegelijk worden uitgevoerd.

- Als ze een doel stelt en de mogelijk opties verkent om dit doel te bereiken, moet ze zich bewust zijn wat deze verandering betekent voor het team en de mogelijke pijn die dit bij hen kan opleveren.
- Als ze keuzes maakt en die verder invult, moet ze duidelijkheid scheppen en het team medeverantwoordelijk maken.
- Als een besluit eenmaal vast staat, vervolgens geïmplementeerd en geborgd wordt, moet het voor het team duidelijk zijn dat het beleidsplan onomkeerbaar is.
- De verandermanager zal het team moeten ondersteunen in de uitvoering en de resultaten bekrachtigen (Kloosterboer, 2005).

De eerste stappen van de veranderingsstrategie worden dit schooljaar uitgevoerd of zijn deels al uitgevoerd. De laatste stappen zullen vooral volgend schooljaar aan de orde komen.

Situationeel leiderschap

De theorie achter situationeel leiderschap geeft aan dat om succesvol leiding te geven je rekening moet houden met het ontwikkelingsniveau van de medewerker en de mate van sturing en ondersteuning die hij of zij nodig heeft op een bepaald moment. Er zijn vier niveaus te onderscheiden. Bij het toenemen van competentie neemt de betrokkenheid van de leidinggevende bij de medewerker af. Hoeveel sturing of ondersteuning een medewerker nodig heeft, bepaalt of de leidinggevende moet leiden, begeleiden, steunen of delegeren (Blanchard & Frankemölle, 2007)

De onderzoeker schat in dat haar team op competentie en betrokkenheid in niveau 2 tot 3 zit op het gebied van zelfstandig werken. Het team en organisatie zitten op niveau 1 tot 2. Dit leidt tot de conclusie dat haar leiderschapsstijl gericht moet zijn op leiden en begeleiden en dat er nog een hoge mate van betrokkenheid van haar nodig is. Bij een aantal teamleden is de relatie nog vrijblijvend, maar voor de meeste gaat hij naar een zoekende relatie.

De leiderschapsstijl volgens de scoringslijst uit de reader (Fontys, 2011) van de onderzoeker is gematigd procesgericht en gematigd taakgericht. De laatste score zit echter dicht tegen hoog taakgericht aan. Dit betekent volgens de onderzoeker dat ze geneigd is iets teveel op de inhoud en minder op het proces te sturen. Het is haar bedoeling om met de informatiefolder juist op zowel de taak als het proces te sturen. De onderzoeker denkt dat dit past bij het situationeel leiderschap dat haar team op dit moment nodig heeft.

4.2 Stappenplan

Het stappenplan voor dit meesterstuk bestaat uit drie fases:

- Onderzoek
- Schrijven beleidsplan
- Begeleiding uitvoering, evaluatie en borging

Het onderzoek is nodig om een beleidsplan te schrijven dat voldoet aan de hoofdvraag van dit onderzoek. Het beleidsplan is het gewenste product. Zonder begeleiding, evaluatie en borging zal het echter een papieren document blijven dat weinig tot niets verandert in het zelfstandig werken op onze school.

Stappenplan:

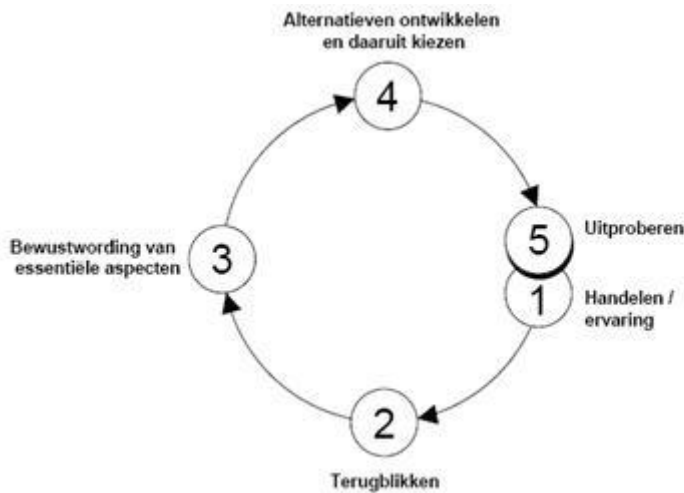
	Wanneer	Wat	Waarom
1.	Maart '11	PowerPoint presentatie met informatie over opdracht en doel van het onderzoek. Werkvorm placemats met twee vragen: Opbrengt zelfstandig werken voor leerkracht? Opbrengt zelfstandig werken voor leerling?	Geven van informatie. Vergroten betrokkenheid. Verkrijgen van mandaat. Informatie verzamelen over voorkennis leerkrachten. Situatie creëren voor uitwisseling ideeën en ervaringen. Draagvlak vergroten
2.	April '11	Klassenbezoeken groep 1 t/m 8.	Informatie verzamelen over de praktijk van zelfstandig werken bij start onderzoek. Weerstand voorkomen door empathie te tonen. Een veilig klimaat bevorderen en complimenten geven. Iedereen de ruimte geven om te ventileren. Ervaringen inbrengen en delen. Leren omgaan met feedback Mandaat en draagkracht vergroten.
3.	Mei '11	Informatiefolder over zelfstandig werken: Word een zelfstandige P. !	Doel helder presenteren. Goede informatie geven. Stimuleren van betrokkenheid naar fase van anderbetrokkenheid. Motivatatie bevorderen door het team het gevoel te geven dat het ons doel is, het waardevol voor ons is, er

			vooruitgang wordt geboekt en het vertrouwen bevorderen dat we het samen gaan bereiken.
4.	Mei '11	Vragenlijst doorgaande lijn zelfstandig werken.	Feedback over informatiefolder. Inbreng van team bij beleidsplan verkrijgen en eigenaarschap vergroten. De onderzoeker houdt er rekening mee dat: Als ze een doel stelt en de mogelijk opties verkent om dit doel te bereiken, moet ze zich bewust zijn wat deze verandering betekent voor het team en de mogelijke pijn die dit bij hen kan opleveren. Als ze keuzes maakt en die verder invult, moet ze duidelijkheid scheppen en het team medeverantwoordelijk maken.
5.	Juni '11	Schrijven beleidsplan zelfstandig werken.	Doel van dit meesterstuk.
6.	Juli '11	Beleidsplan presenteren aan managementteam.	Verkrijgen van officieel mandaat en commitment van het managementteam voor de uitvoering.
7.	September '11	Beleidsplan presenteren in teamvergadering	Als een besluit eenmaal vast staat, vervolgens geïmplementeerd en geborgd wordt, moet het voor het team duidelijk zijn dat het beleidsplan onomkeerbaar is.
8.	Oktober '11	Start uitvoering: alle materialen aanwezig en in gebruik in de groep	De verandermanager zal het team moeten ondersteunen in de uitvoering en de resultaten bekrachtigen.
9.	Januari '12	Start gebruik dag en weektaken in groep	De veranderingen zullen in

		3 t/m 8	dit team stap voor stap moeten worden ingevoerd met beperkte tijdsdruk.
10.	Februari '12	Klassenbezoeken onderzoeker	Informatie verzamelen over de praktijk van zelfstandig werken tijdens eerste half jaar van invoering. Weerstand voorkomen door empathie te tonen. Een veilig klimaat bevorderen en complimenten geven. Iedereen de ruimte geven om te ventileren. Ervaringen inbrengen en delen. Leren omgaan met feedback Mandaat en draagkracht vergroten.
11.	Maart '12	Extra materiaal in alle klassen aanwezig en in gebruik.	De onderzoeker denkt dat haar team rood is. Dit betekent: mensen op de juiste manier prikkelen. Door leerkrachten te helpen met goede materialen en daardoor het voor hen mogelijk te maken een rijke leeromgeving te realiseren kunnen ze positief worden gestimuleerd.
12.	April '12	Evaluatie beleidsplan en eventueel bijstelling.	Motivatatie blijven bevorderen en werken volgens het oplossingerichte werkschema: Je hebt het gevoel dat het jouw doel is. Het doel is waardevol voor je. Je hebt er vertrouwen in dat je het kunt halen. Je merkt vooruitgang. Je bent bereid tegenslag het hoofd te bieden.
13.	Mei '12	Klassenbezoeken managementteam.	Borging.
14.	Juni '12	Feestelijke afsluiting invoering zelfstandig werken.	Successen vieren!

4.3 Evaluatie gerealiseerde interventies

In de loop van dit onderzoek zijn de stappen 1 t/m 4 inmiddels gerealiseerd. De onderzoeker heeft iedere interventie volgens de reflectiecyclus van Korthagen (Fontys, 2010) geëvalueerd. Zie onderstaande afbeelding.

Stap 1: PowerPoint presentatie en placemats opdracht

De start van mijn onderzoek vond plaats op de donderdag nadat wij de dinsdag ervoor met het hele team tijdens een lange avondvergadering hadden gebrainstormd over het schoolprofiel. De onderzoeker had van tevoren aan de bouwcoördinatoren gevraagd of de bouwvergaderingen voor één keer gemeenschappelijk konden beginnen en dat zij graag de eerste 15 tot 20 minuten van de vergadering wilde gebruiken voor zelfstandig werken en een opdracht die ze voor haar studie wilde doen.

De timing bleek echter slecht en de opbrengst was beperkt. Er werd verbazing geuit over de ongewone gemeenschappelijke start. Hoewel de teamleden duidelijk niet veel zin hadden om weer met elkaar in gesprek te moeten, gingen de meeste collega's toch de opdracht doen.

Onderdeel van de agenda was ook feedback vragen aan het team. De onderzoeker vroeg of het haar gelukt was om de leerkrachten te informeren over wat haar opdracht was en draagkracht te creëren voor een beleidsplan zelfstandig werken. Naar het idee van de onderzoeker is de volgende opmerking tekenend voor het stadium waarin het proces zich op dat moment bevond: "Iedereen vindt dat toch al lang en we hebben er ook al heel veel aan gedaan".

Zowel tijdens de opdracht en ook later bij het bestuderen van de placemats viel het de onderzoeker op, dat er eigenlijk weinig inhoudelijks uit was gekomen als antwoorden op de vragen over de opbrengsten van zelfstandig werken voor zowel de leerkracht als de leerling. Met name de laatste vraag was beperkt beantwoord.

Op basis van haar evaluatie van de eerste stap, besloot de onderzoeker meer aandacht te besteden aan de timing en de organisatie meer in eigen hand te nemen. Als volgende stap plande ze klassenbezoeken zodat het mogelijk werd om te kijken wat er nu eigenlijk inderdaad al door de leerkrachten aan zelfstandig werken werd gedaan. Bovendien was dit de mogelijkheid om individuele gesprekken met de leerkrachten te voeren, ze complimenten te geven over wat al goed gaat en zo de betrokkenheid en het mandaat van de onderzoeker te vergroten. Tegelijk zocht ze een mogelijkheid om de kennis van de leerkrachten over het doel van zelfstandig werken te vergroten. Dit zou de volgende stap worden.

Stap 2: Klassenbezoeken

De onderzoeker koos voor semigestructureerde observatie aan de hand van een checklist (Harinck, 2006). Aan de hand van een kijkwijzer (zie bijlage 5) werd geobserveerd welke door de onderzoeker gekozen onderdelen van zelfstandig werken op dat moment zichtbaar waren en op welke wijze daar mee werd omgegaan. In een kort gesprek na de observatie positieve feedback gegeven en verduidelijking gevraagd. Daarna ging het verslag met een paar tips en tops naar de leerkracht en werd gevraagd eventuele verbeteringen of aanvullingen te doen.

De belangrijkste informatie die de onderzoeker uit deze klassenbezoeken heeft gekregen is dat leerkrachten ieder op zich persoonlijk meesterschap bezitten en zij zelf ook weer goede ideeën heeft opgedaan voor haar eigen groep. Op het gebied van zelfstandig werken is er duidelijk geen doorgaande lijn. Onderdelen die wel in de klas aanwezig zijn worden niet of onvoldoende gebruikt. In de groepen 1 t/m 4 ontbreken instructietafels en krukken op de juiste hoogte. In alle klassen ontbreken geschikte kasten en de onderzoeker denkt dat er meer uniformiteit in de inrichting zou moeten zijn. De leerkrachten van groep ½ werken met een prachtig planbord (zie bijlage 6). De leerkrachten van groep 3 gebruiken het planbord van de methode Veilig Leren Lezen. De leerkrachten van groep 5 en 6 werken als enigen met een schriftelijke weektaak. Andere leerkrachten zetten de taak op het whitebord. De mate van zelfstandigheid van de leerlingen verschilt enorm.

Deze klassenbezoeken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het vergroten van de betrokkenheid van het team en het vergroten van het mandaat van de onderzoeker. Het heeft er voor gezorgd dat leerkrachten zijn gaan nadenken over zelfstandig werken en de tips (zoals bijvoorbeeld het gebruik van een groene pen bij het nakijken door de leerlingen) ook al deels zijn gaan toepassen. De leerkracht van groep ½ heeft meteen van het aanbod van de onderzoeker gebruik gemaakt om ook in haar klas te komen kijken. Door deze tweede stap is de 5 die de onderzoeker aan het begin van haar onderzoek had geven een voorzichtige 6 geworden.

De klassenbezoeken werden door de onderzoeker en de leerkrachten als positief ervaren. Daarom heeft ze ook voor bij de invoering van het beleidsplan klassenbezoeken gepland. In het algemeen hoopt ze hierdoor te bevorderen dat de deuren open gaan staan en we meer van elkaar kunnen leren.

Stap 3:

De onderzoeker heeft als volgende stap een informatiefolder over zelfstandig werken gemaakt. In deze folder wordt aangegeven welke eisen de overheid aan ons stelt en hoe zelfstandig werken bij kan dragen aan het voldoen aan deze eisen. Er wordt uitgelegd wat de verschillende doelen van zelfstandig werken zijn. Op de achterkant staat het stappenplan van de onderzoeker. De folder is bewust geknipt en geplakt op een informatiefolder die onlangs is gemaakt als reclamefolder voor ouders die een school voor hun kind zoeken. De onderzoeker hoopt dat de folder daardoor wordt gezien als iets dat van het team is en niet alleen van de onderzoeker voor haar opleiding.

De folder is persoonlijk aan alle teamleden uitgedeeld en opgehangen op het mededelingenbord in de teamkamer. De folder werd met belangstelling en positieve reacties ontvangen. De onderzoeker hoopt dat de folder weerstand zal wegnemen en de taakbetrokkenheid van leerkrachten zal doen toenemen. Om te evalueren of de teamleden zo voldoende geïnformeerd zijn werden in de vragenlijst van de volgende stap vier stellingen opgenomen die gaan over de doelen van zelfstandig werken.

Stap 4: Vragenlijst zelfstandig werken

De onderzoeker wil een beleidsplan zelfstandig werken schrijven dat specifiek geschikt is voor onze school. Om dit te kunnen doen heeft zij informatie nodig van de leerkrachten, met name over de opbouw die we wensen in de mate van zelfstandig werken en het einddoel in groep 8 dat we willen bereiken. De onderzoeker hoopt op een 100 % reactie. Ze heeft daarvoor de vragenlijst zo opgesteld dat iedereen in 10 minuten de lijst kan hebben ingevuld. Teamleden die dat wensen hebben voldoende ruimte om opmerkingen toe te voegen (zie bijlage 8). “Het belang van open vragen ter aanvulling van gesloten vragen kan niet genoeg benadrukt worden “ (Harinck, 2006).

De onderzoeker heeft uit de resultaten van de vragenlijst veel informatie gekregen; zowel op het gebied van dit onderzoek als meer algemeen over het opstellen van een vragenlijst. Uiteindelijk hebben alle 15 teamleden die de vragenlijst kregen gereageerd. Er waren wat technische problemen. Een klein deel reageerde meteen na het eerst mailtje. Een kwart van de teamleden vulde uiteindelijk de vragen op papier in. Hoewel in het begeleidende mailtje was aangegeven dat het de bedoeling was om de gewenste situatie aan te geven vulde één teamlid het in op basis van de huidige situatie. Twee vragen bleken niet goed geformuleerd; te specifiek of juist te specifiek. Het belang van de mogelijkheid opmerkingen te maken bleek onder andere uit het feit dat teamleden ‘oneens’ aankruisten, maar dat uit de opmerkingen bleek dat ze het in principe wel met de stelling eens waren, maar bepaalde nuanceringen noodzakelijk vonden. In bijlage 9 zijn de resultaten van de vragenlijst per vraag verwerkt en geanalyseerd.

Vraag 1 t/m 4

De onderzoeker heeft de vragen 1 t/m 4 gesteld om te evalueren of de informatiefolder de kennis van teamleden op het gebied van zelfstandig werken heeft vergroot. Op het gebied van passend onderwijs, leerlingen eigenaar eigen leerproces maken en voorbereiding op het voorgezet onderwijs, denkt de onderzoeker dat ze daarin is geslaagd. Op het gebied van samenwerkend leren was de informatie voor een deel van de teamleden nog onvoldoende. In de toekomst zal hier meer aandacht aan moeten

worden besteed, maar dit kan in een later stadium en hoeft niet plaats te vinden voor het beleidsplan ingevoerd wordt.

Vraag 5 t/m 10

Deze vragen gingen over het gebruik van materialen die bij het zelfstandig werken volgens de onderzoeker noodzakelijk zijn. In het algemeen zijn we het eens over het gebruik van deze materialen. Het is belangrijk dat de materialen beschikbaar zijn en er goede afspraken worden gemaakt over het gebruik.

Vraag 11 t/m 16

Deze vragen gingen over de mate van zelfstandigheid van de leerling bij het zelf plannen, nakijken en evalueren van zijn werk. De onderzoeker had bewust deze stellingen vrij ongenueanceerd opgesteld om reacties te krijgen. Ze is daarin geslaagd. Meer teamleden zijn het bij deze vragen 'zeer eens' of 'zeer oneens'. Door de toegevoegde opmerkingen krijgt de onderzoeker veel informatie over de opbouw en doorgaande lijnen die bij dit team passen.

Voor de onderzoeker is de vragenlijst een zeer waardevolle stap geweest in het krijgen van feedback over zowel de informatiefolder, als de betrokkenheid bij en de mate van weerstand van het team tegen zelfstandig werken. De onderzoeker heeft duidelijke informatie gekregen over waar zij rekening mee moet houden bij het schrijven van het beleidsplan, om een succesvolle invoering te kunnen bereiken. Op de schaal van 0 tot 10 is volgens haar, mede door deze vragenlijst de 7 bijna bereikt. Als de onderzoeker het beleidsplan zo weet te schrijven dat de teamleden hun reactie ook terug kunnen vinden in dit document, is de 7 definitief bereikt.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk evalueert de onderzoeker in hoeverre haar doelstellingen zijn behaald en trekt zij haar conclusies. De onderzoeker beantwoordt de vijf deelvragen en de hoofdvraag van dit onderzoek zoals in hoofdstuk 1 van dit verslag gedefinieerd

Conclusies

De onderzoeker meent dat zij door de keuze van de lijn van het veranderingsproces voor het doen van dit onderzoek de juiste keuze heeft gemaakt. Ze heeft hierdoor inzicht gekregen in alle aspecten die nodig zijn om het veranderingproces op haar school op het gebied van zelfstandig werken in gang te kunnen zetten en te begeleiden naar het beoogde doel. Om dit veranderingsproces verder te kunnen begeleiden heeft ze een stappenplan aan het voorstel beleidsplan toegevoegd waarin de resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt. Hierin staat ook beschreven hoe zij als coach door middel van klassenbezoeken en gesprekken, het team gaat begeleiden bij de invoering van het beleidsplan in het komende schooljaar. Om deze rol succesvol te kunnen vervullen is een officieel mandaat van de directeur noodzakelijk.

De onderzoeker meent dat zij door dit onderzoek en het schrijven van een voorstel beleidsplan zelfstandig werken een bijdrage heeft geleverd aan het bereiken van de doelstellingen van de school zoals vastgelegd in de nieuwe visie en missie van de school. De onderzoeker heeft door haar onderzoek en de door haar gezette stappen zoals beschreven in hoofdstuk 3 en 4 voldoende draagvlak gecreëerd voor een schoolbreed gedragen beleidsplan zelfstandig werken. Ze denkt dat het door haar gemaakt voorstel op een voor de leerkrachten realiseerbare wijze het zelfstandig werken op onze school vormgeeft, vastlegt en borgt, zodat binnen de school in de groepen 1 tot en met 8 op dezelfde wijze wordt gewerkt, met een logische opbouw in de doorgaande lijn, binnen de onderwijsvisie van de school. In het stappenplan is vastgelegd hoe de afspraken over zelfstandig werken worden vastgelegd en hoe het zelfstandig werken in schooljaar 2011-2012 wordt ingevoerd, geëvalueerd en eventueel bijgesteld.

De onderzoeker heeft door dit onderzoek inzicht gekregen in het proces van verandering in het algemeen en op haar school in het bijzonder. Ze heeft hierbij gekozen voor de oplossingsgerichte manier van werken en de methode reteaming. Volgens de onderzoeker is het haar door deze werkwijzen gelukt haar team te helpen veranderen, samen doelen te stellen, de motivatie te vergroten en de samenwerking te verbeteren

Hoe kan zelfstandig werken bijdragen aan het bereiken van de visie en missie van de school?

Volgens onze nieuwe visie en missie (bijlage 3) stellen we voor al onze leerlingen hoge tussen- en einddoelen vast, maar we passen het daar waar dit noodzakelijk wordt geacht aan, aan het individuele niveau van het kind. Dit betekent naast klassieke instructie, ook verlengde instructie en groepsinstructie of individuele instructie aan de instructietafel. We geven verwerkingstaken die per vak en per kind verschillen in niveau en hoeveelheid. Daarnaast heeft de ene leerling meer begeleiding nodig dan de ander, ook in de mate waarin het zelfstandig kan werken. Volgens de onderzoeker is zelfstandig werken noodzakelijk om binnen de groepen het onderwijs zo te organiseren dat wij dit door ons gewenste passende onderwijs kunnen realiseren. Bovendien stimuleert

zelfstandig werken leerlingen tot een nieuwsgierige leerhouding. Volgens onze missie verwachten we die bij onze leerlingen.

Aanbeveling:

Op onze school werken we in alle groepen volgens een beleidsplan zelfstandig werken zodat het mogelijk wordt te differentiëren in instructie, de verwerkingsstof en de mate van zelfstandigheid van de leerlingen.

Wat doen de leerkrachten nu al aan zelfstandig werken in de verschillende groepen en wat kan daarvan ook in dit beleidsplan worden gebruikt?

Uit zowel de klassenbezoeken die leerkracht heeft gedaan, als uit de vragenlijst concludeert de onderzoeker dat met name een aantal materialen die noodzakelijk zijn voor zelfstandig werken al aanwezig zijn. De onderzoeker denkt met name aan het stoplicht, de instructietafel, de groen- rode kaartjes om hulp te vragen, de timetimer en de planborden in groep 1-2-3. Er moet echter nog wel schoolbreed worden vastgelegd en geborgd op welke wijze we ze gaan gebruiken.

Daarnaast is het noodzakelijk dat de goede materialen ook in alle klassen aanwezig zijn. De onderzoeker denkt hierbij met name aan instructietafels en voldoende krukken op de juiste hoogte. Ook in nieuwe geschikte kasten, timetimers of kleurenklokken, borden en dagritmekaarten zal moeten worden geïnvesteerd. Juist ook de aanwezigheid van de goede materialen zal de leerkrachten en leerlingen stimuleren het zelfstandig werken ook echt in de praktijk te brengen.

Aanbeveling:

In het beleidsplan zelfstandig werken gaat de onderzoeker uit van wat de leerkrachten nu al doen aan zelfstandig werken. Dit wordt verder uitgebreid en vastgelegd zodat in de hele school volgens een doorgaande lijn op dezelfde wijze wordt gewerkt.

Wat is het gewenste einddoel van zelfstandig werken in groep 8 voor de school ?

Het gewenste einddoel van zelfstandig werken in groep 8 voor onze school is dat zelfstandig werken voor alle leerlingen en leerkrachten vanzelfsprekend is. De leerlingen zijn gemotiveerd en in staat aan de hand van een weektaak hun werk zelfstandig te plannen, te maken en te evalueren. Ze weten wanneer en op welke wijze ze hulp kunnen vragen en geven.

Leerkrachten kunnen aan alle leerlingen de instructie en begeleiding geven die zij nodig hebben. De resultaten van alle leerlingen zijn optimaal en zij zijn goed voorbereid op het voortgezet onderwijs en het zelfstandig leren dat daar van hun verwacht wordt.

Aanbeveling:

De afspraken over zelfstandig werken worden zo geschreven, vastgelegd en geborgd dat in groep 8 onze einddoelstellingen gerealiseerd kunnen worden door alle leerlingen en leerkrachten. De leerlingen die onze school verlaten zijn optimaal voorbereid op het voortgezet onderwijs.

Welke afspraken gaat het team schoolbreed maken over zelfstandig werken in de groep, zodat er een duidelijke doorgaande lijn ontstaat en het gewenste einddoel in groep 8 behaald kan worden ?

De onderzoeker concludeert dat er schoolbreed afspraken moeten worden gemaakt over alle materialen die gebruikt worden voor zelfstandig werken, hoe we ze gaan gebruiken en de klasseninrichting. De onderzoeker verwacht dat het maken van deze afspraken geen grote problemen zal opleveren.

Daarnaast zal er moeten worden vastgelegd hoe stap voor stap:

- het werk voor groep 1 t/m 8 wordt gepland en door de leerlingen zelf wordt bijgehouden (planbord, dagtaak, weektaak).
- leerlingen van groep 1 t/m 8 zelf hun werk gaan nakijken
- leerlingen van groep 1 t/m 8 zelf hun werk gaan evalueren

Uit het onderzoek naar de verandercapaciteit van het team en de antwoorden op de vragenlijst concludeert de onderzoeker dat er in het beleidsplan rekening mee moet worden gehouden dat:

- Groep 1-2-3 werken met een planbord onder begeleiding van de leerkracht.
- Er vanaf het midden van groep 3 voorzichtig begonnen kan worden met het werken met een dagtaak die door de leerling zelf wordt bijgehouden. Het aantal vakken is nog beperkt. Alleen rekenen wordt door de leerling aan de hand van een antwoordmodel zelf nagekeken en geëvalueerd aan de hand van een pictogram.
- De zelfstandigheid van de leerlingen om het werk zelf te plannen, het aantal vakken op de taak, het werk dat leerlingen zelf nakijken en evalueren nemen in kleine stapje toe, totdat het einddoel in groep 8 behaald wordt.
- De invoering van het beleidsplan moet stap voor stap gebeuren om weerstand te voorkomen en de leerkrachten goed te kunnen begeleiden.

Aanbevelingen:

Leerkrachten krijgen de beschikking over de juiste materialen om het zelfstandig werken te kunnen realiseren. In het beleidsplan moet worden vastgelegd om welke materialen het gaat en op welke wijze zij worden gebruikt (zie bijlage 10 : voorstel beleidsplan zelfstandig werken, hoofdstuk 1).

Het zelfstandig werken begint in op onze school in groep 1-2. Vanaf het midden van groep 3 tot begin groep 8 is er een stapsgewijze opbouw in de mate waarin de leerling zelfstandig werkt (zie bijlage 10 : voorstel beleidsplan zelfstandig werken, hoofdstuk 2).

Nadat het beleidsplan is goedgekeurd door het team wordt zelfstandig werken in het schooljaar 2011-2012 stapsgewijs ingevoerd en begeleid door de onderzoeker. Indien bij de invoering blijkt dat de aanbevelingen in de praktijk anders uitpakken dan door de onderzoeker bedoelt, moet het beleidsplan worden geëvalueerd door het team en indien gewenst worden aangepast door de onderzoeker.

Hoe legt het team de afspraken over het zelfstandig werken vast zodat deze werkwijze ook gewaarborgd wordt?

De afspraken over zelfstandig werken worden door de onderzoeker vastgelegd in een voorstel beleidsplan zelfstandig werken. Na beoordeling door het management team wordt het door de onderzoeker bijgesteld. Het voorstel wordt vervolgens in stemming gebracht in de tweede teamvergadering in het schooljaar 2011-2012. Vanaf dit moment is het beleid dat volgens het stappenplan van de onderzoeker door alle leerkrachten zal worden uitgevoerd. De intern begeleider en de onderzoeker hebben een coachende rol naar de teamleden. Het management zal moeten borgen door middel van klassenbezoeken en gesprekken dat het beleid ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Ook in de jaren daarna zal minimaal één keer per jaar geëvalueerd moeten worden of we nog steeds zelfstandig werken zoals is vastgelegd.

Aanbeveling:

Naast het vastleggen van de afspraken in een beleidsplan is het cruciaal dat deze afspraken geborgd worden door klassenbezoeken, evaluatie en eventuele bijstelling. Na de invoering zal dit in ieder geval jaarlijks moeten blijven plaatsvinden. Voor de vastlegging, invoering en borging heeft de onderzoeker een stappenplan gemaakt dat ook is opgenomen in het voorstel beleidsplan.

De hoofdvraag is : Op welke voor de leerkrachten realiseerbare wijze kan het zelfstandig werken op deze school worden vormgegeven, vastgelegd en geborgd, zodat binnen de school in de groepen 1 tot en met 8 op dezelfde wijze wordt gewerkt, met een logische opbouw in de doorgaande lijn, binnen de onderwijsvisie van de school?

De onderzoeker meent dat zij, door dit onderzoek, haar antwoorden op de vijf deelvragen, het door haar gemaakte voorstel beleidsplan zelfstandig werken (zie bijlage 10) en het stappenplan voor invoering (zie blz. 23 t/m 25 van dit verslag) , deze hoofdvraag in voldoende mate heeft beantwoord.

De onderzoeker meent dat het voorstel beleidsplan zelfstandig werken voor de leerkrachten realiseerbaar is, omdat het is gebaseerd op het zelfstandig werken zoals dit nu al op onze school plaats vindt. De verder uitbreiding van het zelfstandig werken en de voorgestelde afspraken zijn tot stand gekomen op basis van de antwoorden van de vragenlijst die door alle teamleden van onze school is ingevuld. In het beleidsplan is vastgelegd welke materialen aanwezig dienen te zijn in de groepen en op welke wijze ze van groep 1 t/m 8 worden gebruikt. De onderzoeker heeft gezorgd voor een logische stapsgewijze opbouw in de doorgaande lijnen die in het beleidsplan zijn vastgelegd. Het einddoel van zelfstandig werken in groep 8 past binnen de onderwijsvisie van de school, die streeft naar passend onderwijs voor alle leerlingen en een goede voorbereiding op het voortgezet onderwijs. Door aan het beleidsplan een stappenplan toe te voegen met daarin opgenomen de vastlegging, invoering, begeleiding en borging is aan alle onderdelen van de hoofdvraag voldaan.

6. Literatuurlijst

Brochure toezichtkader 2009 po/vo. (2009) geraadpleegd op 16 december 2010, op <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Toezichtkader+2009+povo.html>

Berg, R. van den en Vandenberghe, R. (2005). *Succesvol leiding geven aan onderwijsinnovaties*. Alphen aan den Rijn: Kluwer. (blz. 13-16 en blz. 149-169).

Blanchard, K. en Frankemölle, e. (2007). *Ken Blanchard over leiderschap: Leid jezelf en anderen naar inspirerende prestaties*. Amsterdam: Pearson Education. 9blz. 65-75 en blz. 87-104).

Caluwé, L. de en Vermaak, H. (2006). *Leren vernaderen, Een handboek voor de veranderkundige*. Deventer: Kluwer. (blz. 61-84).

Dorr, D. en Zuidema, J. (2002). *Werken met het INK-model*. Deventer: Kluwer. (blz. 23-43)

Fontys, (2010) Reader IB02: *Intern begeleider binnen de schoolorganisatie*. Geraadpleegd op 12 december 2010 op [http:// portal. fontys.nl](http://portal.fontys.nl).

Fullan, M. (2008). *The six secrets of change*. San Francisco: Jossey-Bas. (blz. 1-17).

Furman, b. en Ahola, T. (2009). *Reteaming*. Barneveld: Nelissen.

Geerligts, T. en Van der Veen, T. (1996). *Lesgeven en zelfstandig leren*. Assen: Van Gorcum.

Gevers, T. (2007). *Dirigeren en meespelen*. Amsterdam: Business Contact.

Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen: Garant.

Janssen, T., Ten Dam, G., Van Hout Wolters, B. (2002). *Vaardigheden voor zelfstandig leren*. Assen: Van Gorcum.

Kloosterboer, P. (2005). *Voor de verandering*. Den Haag: Sdu Uitgevers bv.

KPC Groep (2010) Rapportage Bedrijfsaudit VPCO B. H.

Lankester, H., Lucas, T. (2008). Verslag KIK P. 2008.

Lingsma, M. (2009). *Aan de slag met Teamcoaching*. Barneveld: Nelissen.

Marzano, R. J. (2003). *What works in schools*. Alexandria: ASCD.

Marzano, R.J., Waters, T., McNulty, B.A. (2005). *School leadership that works*. Alexandria: ASCD.

Marzano, R. J. en Miedema, W. (2005). *Leren in vijf dimensies*. Assen: Van Gorcum.

Mol, M. redacteur (2010) *Buut, Passend Onderwijs, kom maar op!* Huizen: Pica.

Onderwijsinspectie (2009) *Wet op het onderwijstoezicht*. Den Haag: Sdu.

Passend onderwijs voor ieder kind (2011). Geraadpleegd op 10 april 2011, op <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/01/31/passend-onderwijs-voor-ieder-kind.html>

Peeters, A., Van Loock, L., Laevers, F. (1998). *Contractwerk: de soepele weg naar differentiatie*. Leuven: Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs.

Plas, C. (2008). *Gemotiveerd leren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Rapport periodiek Kwaliteitsonderzoek Basisschool P. (2007). Geraadpleegd op 15 november 2010, op <http://toezichtkaart.owinsp.nl/schoolwijzer>

Röhner, R. en Wenke, H. (2004). *Dalton-onderwijs*. Nieuwegein: Arko.

Senge, P., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J., Kleiner, A. (2003) *Introductie tot de vijf principes*. Uit *Lerende Scholen*. Schoonhoven: Academic Service. (blz. 51-83)

Schoolgids P. 2010-2011

Schooljaarplan P. 2009-2010 .

Schoolplan P. 2007-2011 (concept).

Scholen met succes (2007) Resultaten enquêtes PCBS P.

Teitler, P. (2010). *Lessen in orde*. Bussum: Coutinho. (blz. 23 t/m 60)

Visie en speerpunten P. 2006.

Wat werkt op school (2011). Website geraadpleegd op 27 mei 2011 op: <http://www.watwerktopschool.nl/index.html>

Website PCB P. 2010 geraadpleegd op 5 november 2010.

Wijffels, D. (2006). *Hoe coach ik mijn klas?* Tiel: Lannoo. (blz. 28 t/m 120)

Bijlage 1: SWOT-analyse

Op basis van : Omgevingsanalyse Trends en ontwikkelingen Organisatieanalyse Visie en missie Kwaliteitszorg Lerende organisatie Organisatiestructuur Organisatiecultuur	STERKTEN Betrokken en gemotiveerd team, voelt zich samen verantwoordelijk Veel ervaring in het geven van onderwijs Hechten veel belang aan (christelijke) normen en waarden en dragen dit ook duidelijk naar kinderen, ouders, en collega's uit. Grote betrokkenheid ouders Nieuwe directeur heeft veel managementervaring	ZWAKTEN Visie en missie niet regelmatig besproken Schoolplan 2007-2011 is nooit vastgesteld Onduidelijke organisatiestructuur Interne communicatie in het team Er zijn geen duidelijke afspraken en doorgaande lijnen o.a op gebied van zelfstandig werken LVS werd tot voor kort nog op papier bijgehouden en bevindt zich nu in overgangsfase naar digitaal Er is geen geheel omvattend zorgplan onderwijs
KANSEN Recent opgeknapt schoolgebouw Computers in alle groepen Digitale borden in de groepen 3 t/m 8 Nieuwe leerkrachten Leerkrachten die opleidingen volgen Invoering digitaal leerling volgsysteem Nieuw (compleet) management team	Strategieën op grond van een combinatie van KANSEN en STERKTEN Hoge motivatie van team activeren om er samen een nog betere school van te maken.	Strategieën op grond van een combinatie van KANSEN en ZWAKTEN Opstellen ICT beleid. Beleidsplan zelfstandig werken Invoeren digitaal registratiesysteem Opstellen zorgplan. Nieuw MT verbetert organisatie structuur, communicatie en neemt initiatief tot vastleggen van beleid en afspraken onder andere in het nieuwe schoolplan
BEDREIGINGEN Concurrentie van nieuwe brede scholen in nieuwe wijken Terugloop marktaandeel Christelijke scholen Invoering LB functies Opbrengstgericht onderwijs Passend onderwijs Directeur heeft geen achtergrond in het onderwijs Vergrijzing team	Strategieën op grond van een combinatie van BEDREIGINGEN en STERKTEN Ontwikkelen van gemeenschappelijke visie en missie en opstellen van schoolplan 2011-2015.	Strategieën op grond van een combinatie van BEDREIGINGEN en ZWAKTEN Ontwikkelen van gemeenschappelijke visie en missie en opstellen van schoolplan 2011-2015

Bijlage 2

RAPPORT

PERIODIEK KWALITEITSONDERZOEK

BASISSCHOOL P

Datum schoolbezoek : 28 juni 2007

Datum vaststelling : 17 september 2007

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P - 28-6-2007 3

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	5
2 KWALITEITSPROFIEL.....	7
3 BESCHOUWING	11
4 VERVOLG VAN HET TOEZICHT.....	15

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P - 28-6-2007 5

1 INLEIDING

Het periodiek kwaliteitsonderzoek

Op 28 juni 2007 bezocht de Inspectie van het Onderwijs Basisschool P. in het kader van een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO). Daarbij heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de kernindicatoren van een aantal kwaliteitsaspecten, op grond van het door de inspectie gehanteerde toezichtkader primair onderwijs 2005.

Bij dit PKO doet de inspectie onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs door zich te richten op de kern van goed onderwijs op de school. Het gaat hierbij om kernindicatoren die betrekking hebben op het aanbod, de onderwijstijd, het pedagogisch handelen van leraren, het didactisch handelen van leraren, de afstemming op de onderwijsbehoeften van leerlingen, de actieve en zelfstandige rol van leerlingen, het schoolklimaat, de begeleiding, de zorg, de resultaten en de ontwikkeling van leerlingen.

In de brochure 'Toezichtkader PO 2005' vindt u achtergrondinformatie over de indicatoren die de inspectie bij haar toezicht in ogenschouw heeft genomen. U kunt deze brochure downloaden van de website van de inspectie: www.onderwijsinspectie.nl.

Op grond van het kwaliteitsprofiel van de school dat naar aanleiding van een vorig inspectiebezoek is opgemaakt, op basis van risicofactoren die bij de inspectie bekend zijn of afspraken die met de school zijn gemaakt, of op basis van de informatie die door de school is toegestuurd kan de inspectie besluiten om niet alleen de kernindicatoren te onderzoeken maar meer indicatoren bij het onderzoek te betrekken. Dit is bij uw school aan de orde geweest. Omdat tijdens het jaarlijks onderzoek van 2004 alleen gekeken is naar de aanpak van verbeteractiviteiten is in dit onderzoek ook de zelf-evaluatie onderzocht. De toegevoegde indicatoren staan cursief vermeld in het kwaliteitsprofiel van hoofdstuk 2.

Indien de school in het kader van zelfevaluatie over een bepaalde indicator of over een bepaald kwaliteitsaspect voldoende betrouwbare en valide gegevens heeft verzameld kan in overleg tussen school en inspectie besloten worden om de oordelen uit de zelfevaluatie alleen te verifiëren en deze niet zelf opnieuw te onderzoeken. Zo sluit de inspectie niet alleen aan bij de specifieke situatie van de school, maar wordt de school bovendien niet onnodig belast.

Uw school heeft naast de schoolgids en het schoolplan documenten ingestuurd die op uw zelfevaluatie-activiteiten betrekking hebben. Het betrof de volgende documenten:

- enquêtes onder leerlingen, leerkrachten en ouders.

De gegevens die uit deze documenten naar voren kwamen, zijn voor de inspectie aanleiding geweest om de door u verkregen oordelen op de volgende kernindicator alleen te verifiëren: ouderbetrokkenheid (kernindicator 9.3).

De opzet van het onderzoek

Het periodiek kwaliteitsonderzoek bestond uit de volgende activiteiten.

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 6

- Onderzoek en analyse van documenten en gegevens over de school die bij de inspectie aanwezig zijn.
- Analyse van documenten die betrekking hebben op zelfevaluatieactiviteiten van de school en van andere documenten die de school voorafgaand aan het schoolbezoek heeft toegestuurd.
- Schoolbezoek, waarbij in een aantal groepen de onderwijspraktijk is geobserveerd door het bijwonen van lessen Nederlandse taal en rekenen en wiskunde. Deze lesbezoeken vonden plaats in de groepen 1/2, 3, 4, 5, 6 en 8.
- Bovendien heeft de inspectie over de kwaliteit van de kernindicatoren gesprekken gevoerd met de directie en de intern begeleider.
- Op uw school is verder een gesprek gevoerd met leraren.
- Aan het eind van het schoolbezoek heeft de inspectie de kwaliteitsoordelen en de conclusies van het schoolbezoek besproken met directie en team. Daarbij was een vertegenwoordiging van het bevoegd gezag aanwezig.

De inhoud van het rapport

Het onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs levert een kwaliteitsprofiel op van de school (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 wordt een beschouwing gegeven over de geconstateerde kwaliteit en wordt deze onder andere gezien in relatie tot de context of uitgangssituatie van de school. Indien van toepassing worden in deze beschouwing ook de toegevoegde indicatoren betrokken.

In hoofdstuk 4 is het vervolgtoezicht aangegeven en worden, indien noodzakelijk, afspraken vermeld met betrekking tot wettelijke bepalingen waaraan de school niet voldoet.

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 7

2 KWALITEITSPROFIEL

Het kwaliteitsprofiel geeft een overzicht van de waarderingen die de inspectie heeft toegekend aan kernindicatoren die betrekking hebben op belangrijke kenmerken van goed onderwijs. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader primair onderwijs.

In de waardering is tot uitdrukking gebracht in welke mate de indicatoren bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs:

1. draagt niet of nauwelijks bij;
2. draagt onvoldoende bij;
3. draagt voldoende bij;
4. draagt in hoge mate bij;
5. niet te beoordelen (alleen bij Resultaten en Ontwikkeling van leerlingen). Deze waardering is gegeven indien de school over bepaalde indicatoren geen betrouwbare en valide gegevens beschikbaar heeft.

Het kwaliteitsprofiel van Basisschool P.

Kwaliteitszorg

1 2 3 4

1.2 De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten. l

1.3 De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen. l

1.4 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten. l

1.7 De school waarborgt de sociale veiligheid voor leerlingen en personeel. l

1.8 De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs gericht op bevordering van sociale integratie en actief burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

l

Leerstofaanbod

1 2 3 4

3.1 De aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde zijn dekkend voor de kerndoelen. l

3.4 De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.

l

3.5 De leerinhouden in de verschillende leerjaren sluiten op elkaar aan. l

3.6 De leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen.

l

3.8 De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlingengewicht biedt leerinhouden aan bij Nederlandse taal die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.

l

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 8

Tijd

1 2 3 4

4.4 De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd. l

4.5 De school stemt de hoeveelheid tijd voor leren en onderwijzen bij Nederlandse taal en rekenen en wiskunde af op de onderwijsbehoeften van leerlingen.

l

Pedagogisch handelen

1 2 3 4

5.3 De leraren zorgen ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan. l

Didactisch handelen

1 2 3 4

6.1 De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer. l

6.3 De leraren leggen duidelijk uit. l

6.5 De leraren geven expliciet onderwijs in strategieën voor denken en leren. l

Afstemming

1 2 3 4

7.1 De leraren volgen de vorderingen van hun leerlingen systematisch. l

7.3 De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen. l

Actieve en zelfstandige rol leerlingen

1 2 3 4

8.1 De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten. l

8.3 De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces die past bij hun ontwikkelingsniveau.

l

Sfeer op school

1 2 3 4

9.3 De ouders/verzorgers tonen zich betrokken bij de school door de activiteiten die de school daartoe onderneemt. l

9.5 De leerlingen en het personeel voelen zich aantoonbaar veilig op school. l

Begeleiding

1 2 3 4

10.1 De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.

l

Zorg

1 2 3 4

11.2 Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens, bepaalt de school de aard van de zorg voor de zorgleerlingen. l

11.3 De school voert de zorg planmatig uit. l

11.4 De school gaat de effecten van de zorg na. l
Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 9

Resultaten

1 2 3 4 5

12.1 De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.

l

12.2 De sociale vaardigheden van de leerlingen liggen op een niveau dat mag worden verwacht. l

Ontwikkeling van leerlingen

1 2 3 4 5

13.1 De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.

l

13.2 Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden. l

13.3 De leerlingen doorlopen in beginsel de school binnen de verwachte periode van 8 jaar. l

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P.- 28-6-2007 11

3 BESCHOUWING

In dit hoofdstuk wordt een beschouwing gegeven over de kwaliteit van het onderwijs op basisschool P. en geeft de inspectie een toelichting op het kwaliteitsprofiel uit het vorige hoofdstuk. Daarbij legt de inspectie zo mogelijk verbanden tussen de verschillende indicatoren onderling en voor zover relevant tussen de indicatoren en de context van de school, de specifieke doelstelling van basisschool P. en eerdere inspectieonderzoeken.

Algemeen beeld

De inspectie komt tot de conclusie dat het onderwijs van basisschool P. van voldoende kwaliteit is. Vergeleken met het

inspectieonderzoek van 2001 heeft de school een aantal verbeteringen aangebracht. Zo heeft de school bijvoorbeeld haar leerstofaanbod en de tijd die ze daaraan besteed beter afgestemd op de verschillen in onderwijsbehoefte van leerlingen. Ook volgen de leerkrachten nu de eisen van de leerlingen beter. De inzet van het hechte team en de directie en de duidelijke structuur van de school hebben hier positief aan bijgedragen. Andere onderdelen van het onderwijsleerproces zijn nog niet op niveau gebracht. Dit betreft de uitvoering van de zorg, de verantwoordelijkheid van leerlingen voor het eigen leerproces en het aanbod in groep 1/2. Hieronder volgt een toelichting op dit oordeel.

Toelichting

Sterke punten

De opbrengsten aan het eind van de schoolperiode liggen wisselend op en boven het niveau dat verwacht mag worden op basis van de kenmerken van de leerlingenpopulatie. De resultaten gedurende de schoolperiode liggen op het te verwachten niveau. Sinds dit schooljaar evalueert de school haar opbrengsten ook met behulp van trendanalyses. Zo maakt de directie het voor het team inzichtelijk waar de doelstellingen wel en niet gehaald worden en waar nadere diagnose nodig is. De school maakt een zelfde ontwikkeling door voor de zelf-evaluatie van het onderwijsleerproces als voor de evaluatie van de opbrengsten. Dit evaluatieproces staat goed in de steigers. De school verwacht hier de komende jaren de vruchten van te plukken.

Vergeleken met het periodiek kwaliteitsonderzoek van 2001 heeft de school verbeteringen gerealiseerd. Zo zijn er nieuwe methodes aan geschaft die beter aansluiten bij de huidige leerlingpopulatie. Ook is de onderwijstijd aangepast op basis van de toetsresultaten op het gebied van lezen.

Basisschool P. observeert en volgt de leerlingen periodiek.

Zowel methode-gebonden toetsen als landelijke toetsen worden hiervoor gebruikt. Daarnaast maakt de school gebruik van instrumenten om de leerlingen te volgen op sociaal-emotioneel gebied. Dit instrument is echter niet landelijk genormeerd, zodat de inspectie geen uitspraak kan doen over deze opbrengsten.

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P.- 28-6-2007 12

Verbeterpunten

De school heeft al een aantal vormen van differentiatie ingevoerd. Hiermee komt de school vooral tegemoet aan de verschillen tussen leerlingen tijdens de verwerking van de lesstof. De differentiatie tijdens de instructie kan nog verder worden uitgebreid. Bijvoorbeeld door sommige leerlingen eerder los te laten en aan het werk te laten gaan en minder gebruik te maken van de zogenaamde 'grote kring'.

Eén van de speerpunten van de school is het invoeren van het zelfstandig werken. De leerkrachten hanteren hierbij een stappenplan. Zelfstandig werken op deze school betekent echter nog niet dat de leerlingen veel eigen verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leerproces. Het verschilt sterk per groep in welke mate leerlingen zelf het werk mogen plannen, de mate waarin zij keuzes mogen maken en de mate waarin de leerling kan reflecteren op de eigen zelfstandigheid.

Op deze school is veel aandacht voor zorg en begeleiding van de leerlingen. De energie gaat vooral naar het volgen van de leerlingen en de bespreking van de analyses van de resultaten en observaties. Ook is er veel aandacht voor leerlingen die veel zorg nodig hebben of leerlingen die worden verwezen naar andere vormen van onderwijs. Tot nu is er te weinig aandacht voor de uitvoering van de zorg. Zo zijn er geen afspraken over het hanteren van handelingsplannen en ook zijn de effecten van de gegeven zorg niet transparant vastgelegd. De intern begeleider heeft deze manco's reeds onderkend. Het format voor een handelingsplan ligt klaar om na de vakantie ingevoerd te worden en het document over de praktijk van de zorgstructuur is geactualiseerd.

Het laatste verbeterpunt betreft het aanbod in groep 1/2. De school beschikt over een adequate methode voor beginnende geletterdheid en gecijferdheid, maar gebruikt deze te vrijblijvend. De leerkracht legt niet vast welke tussendoelen aangeboden worden op het moment dat de leerkracht een keuze maakt voor activiteiten. Om een doorgaande lijn van groep 1 tot en met groep 8 te realiseren zal de school vooraf een beredeneerd aanbod moeten vastleggen in een planning en deze afstemmen met de leerkrachten van groep 3 (en 4). Het goede pedagogisch en didactisch handelen van de leerkrachten van groep 1/2 zal aan effectiviteit winnen bij een meer gestructureerde aanpak met transparante registraties.

Recente wetgeving

Sinds 2006 is er nieuwe wetgeving op het gebied van sociale veiligheid én actief burgerschap en de sociale integratie'. Deze onderwerpen maken deel uit van het toezicht.

Sociale Veiligheid

De school heeft een veiligheidsbeleidsplan dat zowel ingaat op het beleid rond de afhandeling van incidenten als op preventieve maatregelen. De school maakt hierbij gebruik van enquêtes onder leerlingen en personeel. Verder heeft de school een pestprotocol en een document dat ingaat op omgang met agressie.

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 13

Burgerschap en integratie

De inspectie constateert dat de school haar visie op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en de planmatige aanpak ervan nog onvoldoende heeft uitgewerkt. Ook de evaluatie van de resultaten van dit onderwijs ontbreken nog. De school ziet echter geen waarneembare risico's in de houding en de vaardigheden van de leerlingen op dit vlak. Tevens licht de school haar leerstofaanbod door om te bezien of dit mede is gericht op het actief bevorderen van burgerschap en sociale integratie. Daarom is de zorg voor de kwaliteit van het onderwijs gericht op bevordering van actief burgerschap en sociale integratie door de inspectie vooralsnog toch als voldoende beoordeeld.

Rapport periodiek kwaliteitsonderzoek Basisschool P. - 28-6-2007 15

Bijlage 3 : Visie en missie

Visie, versie 2 (31 maart 2011)

P., een school waar iedereen meetelt

Schoolcultuur

P. is een open christelijke basisschool. De identiteit van onze school vindt zijn oorsprong in het geloof in God en in de bijbel. Wij voelen ons betrokken bij mens en wereld. Dit komt tot uiting in de omgang met elkaar, in de keuze van de leermiddelen, in de taal die gesproken wordt en in de sfeer die heerst op school.

Wij zijn een betrokken en veilige school voor leerlingen, teamleden en ouders. Het samen maken van afspraken en regels is voor ons vanzelfsprekend en niet vrijblijvend. Dit betekent dat wij elkaar ook aanspreken op het naleven hiervan.

Pedagogisch klimaat

Kinderen op P. gaan respectvol om met elkaar, leerkrachten en hun omgeving. Zij zijn sociaal vaardig zodat zij kunnen uitgroeien tot evenwichtige wereldburgers. Daarbij zijn het verwoorden van een eigen mening, inlevingsvermogen en omgaan met gezag belangrijke kenmerken.

De maatschappij is voortdurend in beweging. Als school spelen we hierop in, zodat onze kinderen de basisvaardigheden bezitten die noodzakelijk zijn om goed te functioneren.

Ons onderwijs

De kinderen krijgen onderwijs aangeboden in jaargroepen. We houden rekening met verschillen in de behoefte aan instructie, verwerking en mate waarin kinderen zelfstandig kunnen leren. We leggen de lat hoog en werken toe naar het maximaal haalbare niveau van het individuele kind, waarbij elk kind succeservaringen opdoet. Om dit doel te bereiken verwachten wij een nieuwsgierige leerhouding van kinderen en betrokkenheid van ouders. Wij bieden hoog opgeleide leerkrachten met een professionele houding die hun kennisniveau bijhouden.

Bijlage 4: Overzicht 11 factoren van Marzano

Bijlage 5: Kijkwijzer klassenbezoek

Stoplicht:

Instructietafel:

Timetimer:

Volumemeter:

Kasten:

Dagritme

Taken:

Hulpvraag :

Nakijken:

Differentiatie:

Instructie :

Materialen:

Inzet computers:

Vakken:

Tijd:

Samenwerkend leren:

Extra werk

Bijlage 6: Kijkwijzer klassenbezoek groep 1/2

Stoplicht: Sinds januari en hele dag in gebruik. Groen: leerkracht gebonden instructie Bij oranje mag behalve de hulp van leerling ook hulp van stagiaire worden gevraagd en juf gaat rond op kruk. Rood: juf zit met groepje aan instructie tafel.

Instructietafel: Ontbreekt, nu een beetje geïmproviseerd.

Timetimer: Aanwezig en wordt gebruikt met name bij rood om beschikbaarheid juf aan te geven over zoveel tijd.

Volumemeter: Niet aanwezig

Kasten: Open kasten, veel verscheidenheid. Te weinig.

Dagritme : Trein voor dag, kleuren klok, voor maand, dagritme kaarten. Geen datum.

Taken: Met planbord. Pictogrammen. Bovenste rij verplicht. Kinderen kiezen zelf in welk taak dmv plaatsen pion. Als werk af is ook zelf met pion registreren dat taak af is.

Hulpvraag : Geen signalering.

Nakijken: Leerlingen moeten zelf (eventueel met wat sturing van de juf) bekijken aan de hand van voorbeeld of taak correct is uitgevoerd. Daarna pion plaatsen.

Differentiatie: Aantal verplichte taken en eerst kiezen en eerder aan het werk.

Instructie : In de kring. Zowel direct als indirect. Beperkte differentiatie tussen 1 en 2.

Materialen: Liggen klaar of worden door de leerlingen zelf gepakt. Leerlingen weten precies hoe het moet.

Inzet computers: D.m.v. planbord

Vakken: Voorbereiden lezen en geletterdheid, schrijven en rekenen.

Tijd: Dagelijks en op lange dagen 2 keer een uur.

Samenwerkend leren: Ja, samen taken doen, hulp o.a. bij schorten. Maar ook weekend verhalen in kleine kring aan elkaar vertellen.

Extra werk: Via het planbord in overleg met juf.

Bijlage 7: Informatiefolder zelfstandig werken

Stappen voor het ontwikkelen beleidsplan zelfstandig werken:

- maart:** Placemats "Opbrengsten zelfstandig werken
voor de leerkracht en de leerling"
- april:** Klassenbezoeken met kijkwijzer
- mei:** Informatiefolder en enquête
- juni:** Beleidsplan zelfstandig werken

Invoering schooljaar 2011 - 2012

Word een zelfstandige P....!

Ook jij
telt mee!

Informatiefolder Beleidsplan Zelfstandig Werken

Waarom gaan we zelfstandig werken op onze school?

Zelfstandig werken is zowel een middel om gedifferentieerd onderwijs te realiseren als doel op zichzelf dat leerlingen meer verantwoordelijkheid geeft over hun eigen leerproces en hen minder afhankelijk maakt van de leerkracht.

Praktisch doel

Zelfstandig werken is noodzakelijk om gedifferentieerd te kunnen werken en het geeft ruimte om zorgleerlingen systematisch te helpen. Belangrijk is daarbij een goede doorgaande lijn in de hele school. Dit bespaart tijd aan uitleg aan de leerlingen en maakt het klassenmanagement eenvoudiger en eenduidig.

Pedagogisch doel

Onderwijs moet zo ingericht zijn dat elke leerling succeservaringen op kan doen. Door zelfstandig werken wordt het mogelijk aan te sluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling van het kind en stimuleer je het geloof en plezier in eigen kunnen. Dit betekent dat de leerlingen de mogelijkheid moeten hebben hun werk (deels) zelf te plannen en te controleren. Leerlingen moeten leren te reflecteren op hun eigen werk en hun werkhouding. De leerling wordt zo zelf eigenaar van zijn leerproces.

Didactisch doel

Basisonderwijs moet een goede voorbereiding zijn op het voortgezet onderwijs. Juist in het voortgezet verschuift het accent van kennisoverdracht door de leraar naar zelfstandige kennisverwerving door leerlingen. Om zelfstandig te kunnen leren zijn vaardigheden als jezelf motiveren, je eigen leerdoel bepalen, je eigen aanpak kiezen, zelf bepalen welke hulp je nodig hebt en zelf reflecteren over je werk noodzakelijk.

Sociaal doel

Zelfstandig werken biedt de mogelijkheid om leerlingen samen te laten werken en van elkaar te leren. Kinderen leren omgaan met doelen die alleen samen kunnen worden bereikt. Deze positieve wederzijdse afhankelijkheid leert leerlingen om op een respectvolle wijze met elkaar te communiceren, taken te verdelen en elkaar feedback te geven. Juist vanuit de interacties met andere leerlingen kunnen leerlingen veel leren.

Wat vraagt de inspecteur?

Kwaliteitsaspect 6:

De leraren stemmen aanbod, instructie, verwerking en onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.

Kwaliteitsaspect 8:

De leerlingen die dat nodig hebben krijgen extra zorg.

Bijlage 8: Vragenlijst onderzoek zelfstandig werken doorgaande lijn basisschool P.

Instructie voor het invullen:

De vragenlijst bestaat telkens uit een bewering waarbij je kunt aangeven in welke mate je het met deze bewering eens bent door een x te zetten in het vak van je keuze. Je hebt ook de mogelijkheid om eventueel opmerkingen toe te voegen.

1. Zelfstandig werken maakt het mogelijk passend onderwijs te realiseren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

2. Zelfstandig werken zorgt ervoor dat de leerling zelf eigenaar wordt van zijn leerproces.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

3. Zelfstandig werken is een goede voorbereiding op het voorgezet onderwijs.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

4. Zelfstandig werken biedt de mogelijkheid tot samenwerkend leren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

5. In groep 1 t /m 8 wordt het stoplicht gebruikt bij instructie en zelfstandig werken.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

6. In groep 1 t /m 8 hoort een instructietafel aanwezig te zijn die gebruikt wordt voor instructie.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

7. In groep 1 t /m 8 is de klas met dezelfde kasten zo ingericht dat leerlingen zelf het werkmateriaal kunnen pakken en inleveren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

8. In groep 1 t /m 8 staat op het linker whiteboard aangegeven wat de datum is en het programma van de dag.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

9. In groep 1 t /m 8 wordt de timetimer gebruikt om de (beschikbare) tijd aan te geven.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

10. Vanaf groep 1 leren leerlingen om te gaan met uitgestelde aandacht volgens dezelfde regels en met hulp van het stoplicht en een rood- groene waarschuwingskaart.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

11. Vanaf groep 1 kunnen leerlingen zelf hun werk (met uitzondering van toetsen) nakijken met hulp van een antwoordmodel.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

12. Vanaf groep 1 kunnen leerlingen met hulp van het planbord zelf hun werk plannen en bijhouden.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

13. Vanaf groep 3 kunnen leerlingen per dag op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

14. Vanaf groep 4 kunnen leerlingen per 2 en 3 dagen op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

15. Vanaf groep 5 kunnen leerlingen per week op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

16. Vanaf groep 7 komen naast taal, rekenen, spelling, schrijven en de computer ook begrijpend lezen en de zaakvakken op de weektaak te staan.

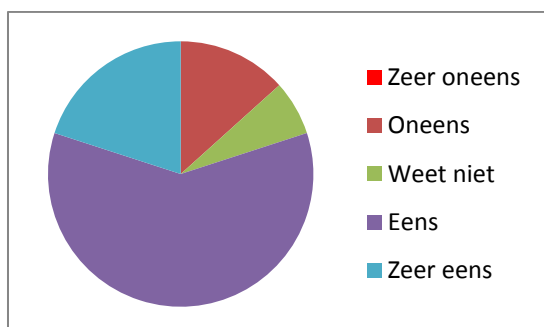
zeer oneens	oneens	weet niet	eens	zeer eens
Opmerkingen:				

Dank je wel voor je medewerking.

Marina

Bijlage 9: Uitwerking vragenlijst zelfstandig werken basisschool P.

1. Zelfstandig werken maakt het mogelijk passend onderwijs te realiseren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Goed klassenmanagement is voorwaarde voor instructie op 3 niveaus en leerlijnen.

3: Is één van de onderdelen om p.o. te realiseren.

5: Hangt mede af van de groepsgrootte, intelligentie kinderen etc.

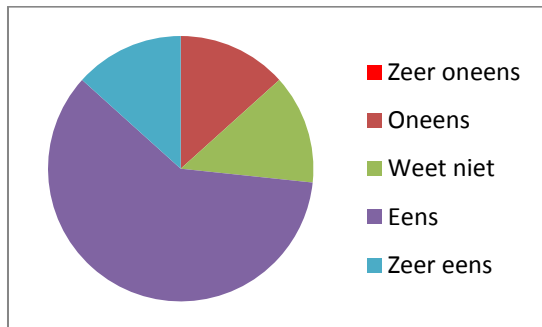
7: Maakt het mede mogelijk zou ik zeggen...

11: : Zelfstandig werken in de onderbouw is een betrekkelijk begrip. Als leerkracht probeer ik het onderwijs zo passend mogelijk te maken, maar je kunt niet rekenen op de zelfstandigheid van jonge kinderen. De periode van zelfstandigheid is kort en jonge kinderen zijn vaak hulpbehoevend. (Zeker groep 1.)

Analyse:

Ruim 75% van de teamleden vindt dat zelfstandig werken het mogelijk maakt passend onderwijs te realiseren. De teamleden die oneens invullen willen vooral nuanceringen aanbrengen.

2. Zelfstandig werken zorgt ervoor dat de leerling zelf eigenaar wordt van zijn leerproces.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Uiteindelijk in groep 8. Duidelijke opbouw in takenkaarten en zelfstandig werken. Dus bijvoorbeeld in groep 3 en 4 per vak en in groep 5 en 6 per deel van de ochtend (bij voorbeeld tot de pauze) en in groep 7 en 8 dagdeel.

3: Is één van de onderdelen om p.o. te realiseren.

7: Daarvoor is meer nodig dan alleen zelfstandig werken.

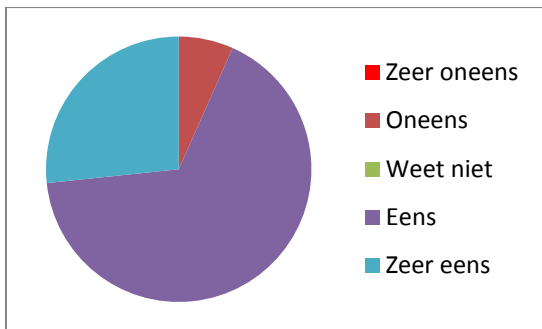
9: Geldt voor lang niet alle leerlingen, sommige leerlingen komen pas tot goede resultaten bij begeleid oefenen andere leerlingen komen nooit tot zelfstandig werken.

10: Mits je samen met de leerlingen doelen stelt en evalueert.

Analyse:

Bijna 75% van de teamleden is het een met deze stelling. Teamleden die oneens invullen brengen vooral nuancering aan in de mate waarin dit voor alle leerlingen haalbaar is. Percentage 'weet niet' is nog vrij groot.

3. Zelfstandig werken is een goede voorbereiding op het voorgezet onderwijs.

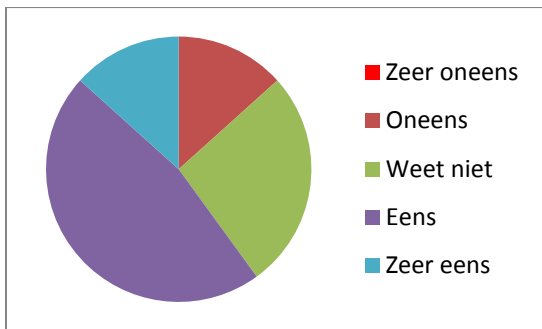
Opmerkingen gemaakt door teamleden:

7: Alleen als dit in combi is met dag/ week taken etc.

Analyse:

Hier zijn we het duidelijk over eens.

4. Zelfstandig werken biedt de mogelijkheid tot samenwerkend leren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Het kan een mogelijkheid zijn. Hangt af van of wij kiezen voor samenwerken leeropdrachten binnen zelfstandig werken. Zou wel voorstander zijn van integratie.

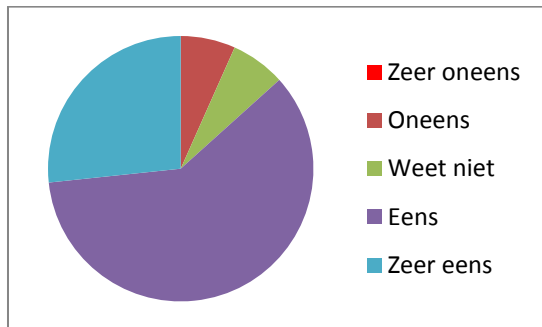
7: Hoeft niet, kan wel.

14. Geldt niet altijd; soms heb je last van elkaar

Analyse:

Deze stelling levert nog een groot percentage 'weet niet' en 'oneens' op. De onderzoeker denkt dat hier nog meer informatie over gegeven zal moeten worden.

5. In groep 1 t /m 8 wordt het stoplicht gebruikt bij instructie en zelfstandig werken.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

7: Maar niet overal even consequent en op de juiste manier (oranje bv niet overal gebruikt, bij rood toch onderling overleg etc.)

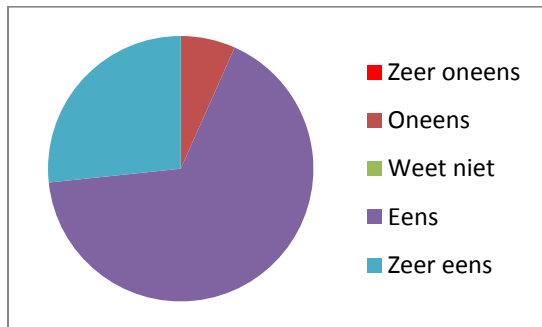
8: Op groen zetten tijdens instructie vergeet ik nogal eens. (is dus een leerpunt).

10: Ik gebruik het stoplicht in groep 8 niet altijd. De leerlingen kunnen het ook zonder en vinden het als voorbereiding op het VO ook niet nodig.

Analyse:

We zijn het eens over het gebruik, maar het is nog niet vanzelfsprekend en overal gelijk.

6. In groep 1 t/m 8 hoort een instructietafel aanwezig te zijn die gebruikt wordt voor instructie.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

1: Kleuters niet altijd.

2: De tafel is geen extra plek om spullen neer te leggen.

8: In groep 3 graag een lage. We hebben nu een hoge en dat werkt niet!

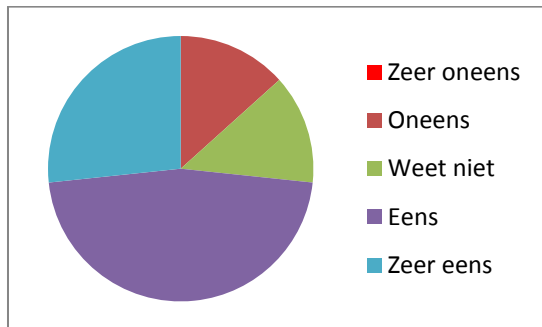
10: In groep 3 t/m 8.

15: Vanaf groep 3 is dat noodzakelijk. Groep 1 en 2 hebben hun eigen manier van werken. Aan diverse tafels wordt een werkopdracht nog eens extra uitgelegd. Het is lastig om de materialen te verschuiven.

Analyse:

In theorie zijn we het eens. In de praktijk zijn er nog praktische problemen.

7. In groep 1 t /m 8 is de klas met dezelfde kasten zo ingericht dat leerlingen zelf het werkmateriaal kunnen pakken en inleveren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

3: Groep 1 en 2 werkt duidelijk anders.

7: Indelingen groepen verschilt.

8: Ik weet niet of het haalbaar is dat alle kasten hetzelfde zijn ingericht.

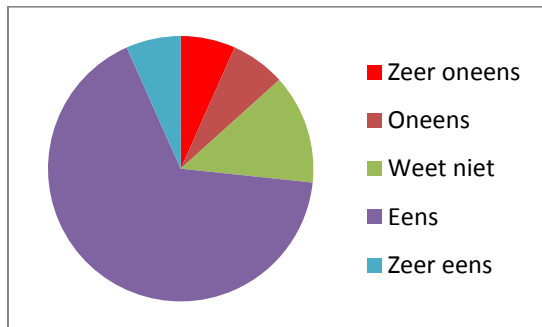
14: Grotendeels "hetzelfde" ingericht.

15: Denk daarbij wel aan de benoeming van de materialen. In groep 1 en 2 worden andere materialen gebruikt.

Analyse:

Opmerkelijk is de grote groep 'zeer eens' en tegelijk is de groep 'oneens' en 'weet niet' samen even groot als deze groep. Er worden een paar praktische bezwaren genoemd. De onderzoeker denkt dat goed materiaal hier heel belangrijk is.

8. In groep 1 t/m 8 staat op het linker whiteboard aangegeven wat de datum is en het programma van de dag.

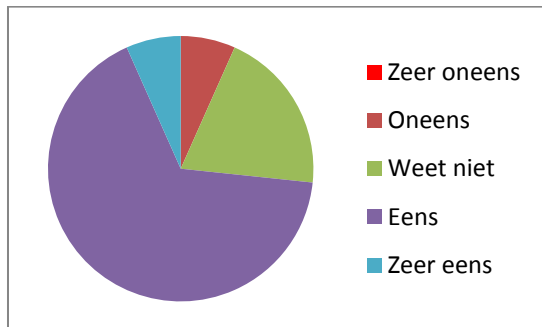
Opmerkingen gemaakt door teamleden:

- 1: Bij kleuters iets anders.
- 2: Programma Gr1-2 dagritme kaarten, maar dan wel duidelijk zichtbaar, goed formaat in beide groepen op dezelfde wijze gehanteerd. Groep 3 dagritme, vanaf 2^e helft van het jaar samen met geschreven programma. Vanaf groep 4 geschreven programma.
- 3: Niet voor groep 1,2,3.
- 5: Welke kant maakt niet uit, mag ook rechter zijn.
- 7: Staat op alle borden, maar niet altijd op het linker... (soms dus ook rechts).
- 8: In de kleutergroepen op een andere plek neem ik aan.
- 9: Waarom links?, waarom niet rechts?
- 10: Wij schrijven het op het rechter bord.
- 13: Niet de datum, wel het programma.
- 14. In kleutergroepen het planbord; werkt super niet perse het linkerbord.

Analyse:

Deze stelling heeft de meeste opmerkingen opgeleverd. Dit komt volgens de onderzoeker doordat ze de stelling te specifiek heeft gemaakt. De teamleden die 'zeer oneens' of 'oneens' hebben ingevuld willen vooral een andere manier om de datum en het dagritme aan te geven in de onderbouw.

9. In groep 1 t /m 8 wordt de timetimer gebruikt om de (beschikbare) tijd aan te geven.

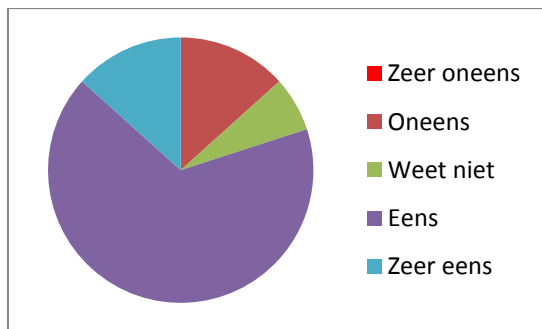
Opmerkingen gemaakt door teamleden:

- 1: Bij kleuters niet.
- 2: Groep 1-4 kleurenklok, groep 5-6 timetimer en groep 7-8 klok die in de klas hangt.
- 7: Niet in alle groepen.
- 8: In de bovenbouwgroepen kun je denk ik ook volstaan met de tijd op de klok aan te geven.
- 9: Soms wel, soms niet. Afhankelijk van opdracht, beschikbare tijd, soort enz.
- 10: in groep 8 geven we de beschikbare tijd ook gewoon aan door te zeggen: tot 10.00u werken we zelfstandig aan deze taken.
- 12: In groep 7 is de dag zo gestructureerd (kring, lezen zelfstandig werken, pauze, zelfstandig werken afmaken/bespreken, en 's middags groepswerk/samenwerkend leren), dat we aan de gewone klok genoeg hebben.
- 13: Soms, ongeveer 60% van de lessen.

Analyse:

De meeste teamleden willen een instrument gebruiken om de beschikbare tijd aan te geven. Opmerkingen gaan vooral over de gebruikte klokken en de opbouw.

10. Vanaf groep 1 leren leerlingen om te gaan met uitgestelde aandacht volgens dezelfde regels en met hulp van het stoplicht en een rood- groene waarschuwingskaart.

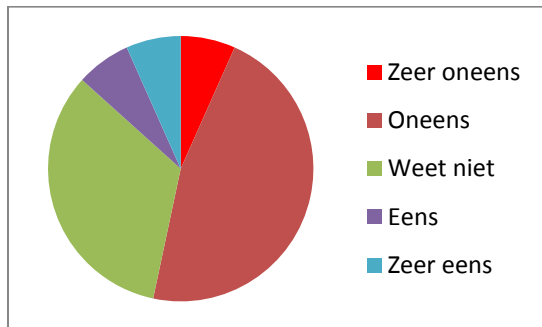
Opmerkingen gemaakt door teamleden:

- 2: Wat is rood- groene waarschuwingskaart? Ben niet zo'n voorstander van waarschuwingskaarten.
- 3: Wat is rood- groene waarschuwingskaart?
- 7: Wel stoplicht, geen kaartjes.
- 8: In groep 1 en 2 is gebruik van de rood/groene waarschuwingskaart nu niet in gebruik. Ik weet ook niet of dit praktisch is.
- 10: Vanaf groep 1 lijkt mij dit niet haalbaar en wenselijk. Dit moeten kinderen volgens mij vanaf groep 3 gaan leren in kleine stapjes.
- 13: Werkt heel goed, vind nog wel dat we als leerkrachten een vaste looproute moeten bepalen.
- 14: Vanaf groep 2, groep 1 is erg lastig; eerst regels aanleren in groep 1 plus veel herhalen.
- 15: Rood en groene waarschuwingskaart nog erg lastig bij groep ½. Zij hebben geen eigen tafel. Voor beginnende kleuters is deze regel nog erg lastig en te vroeg.

Analyse:

Hier zijn we het met elkaar eens dat de kaartjes in de groepen 3 t/m 8 gebruikt worden. Dit is al een afspraak die in de bouwvergaderingen is gemaakt.

11. Vanaf groep 1 kunnen leerlingen zelf hun werk (met uitzondering van toetsen) nakijken met hulp van een antwoordmodel.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

1: Niet altijd.

3: Vanaf groep 4.

5: Spelling is voor spellingzwakke leerlingen moeilijk na te kijken. Hangt ook af van welke groep.

7: Gebeurt niet.

8: Gedeeltelijk zelf nakijken. In de onderbouw hebben leerlingen hier wel begeleiding en sturing bij nodig denk ik.

9: Onderbouw vaak niet mogelijk.

10: Vanaf groep 1 lijkt mij dit niet haalbaar en wenselijk. Dit moeten kinderen volgens mij vanaf groep 3 gaan leren in kleine stapjes.

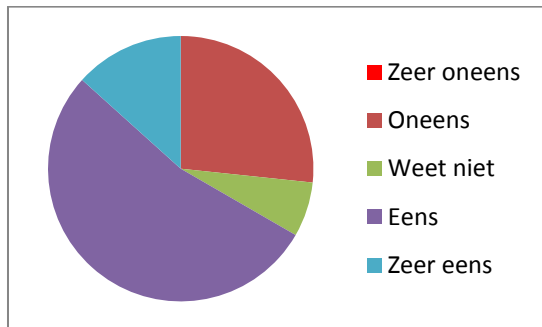
13: Denk dat je deze zelfstandigheid vanaf groep 4 pas moet instellen.

14: Vanaf groep 2/3.

Analyse:

Uit de opmerkingen bij deze stelling blijkt dat we wel willen dat leerlingen zelf (deels) hun werk gaan nakijken, maar vanaf (halverwege) groep 3 in kleine stapjes en gedifferentieerd en goed begeleid door leerkracht.

12. Vanaf groep 1 kunnen leerlingen met hulp van het planbord zelf hun werk plannen en bijhouden.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Afhankelijk van het vak kan dit sneller, bijvoorbeeld in groep 3 rijtjes + en – sommen. Echt nakijken vanaf groep 5?

3: Vanaf groep 4; in groep 3 opbouwen.

7: Deels...

9: Na groep 3 geen systeem van bijhouden vorderingen. Wel groep 1 t/m 3.

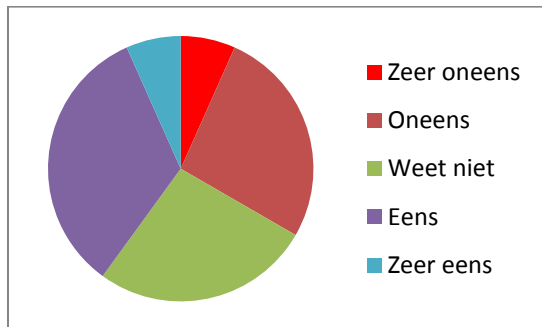
10: De leerlingen in de onderbouw kunnen dit nog niet. We kunnen ze dit wel leren in kleine stapjes.

13: Denk dat je deze zelfstandigheid vanaf groep 4 pas moet instellen.

Analyse:

Voor groep 1-2-3 wordt volgens afspraak op dit ogenblik al gebruik gemaakt van een planbord onder begeleiding van de leerkracht. Opmerkelijk is dat volgens de onderzoeker niet alle teamleden hiervan op de hoogte lijken te zijn. Deze stelling was had beter kunnen luiden: In groep 1-2-3 kunnen leerlingen met behulp van het planbord zelf hun werk plannen en bijhouden.

13. Vanaf groep 3 kunnen leerlingen per dag op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Uiteindelijk in groep 8. Duidelijke opbouw in takenkaarten en zelfstandig werken. Dus bijvoorbeeld in groep 3 en 4 per vak en in groep 5 en 6 per deel van de ochtend (bij voorbeeld tot de pauze) en in groep 7 en 8 dagdeel.

3: vanaf groep 4.

7: Kan wel (deels?) gebeurt niet.

8: In groep 3 doen we dit nu niet. Vooral de eerste helft in groep drie hebben de leerlingen veel begeleiding nodig en is dit echt nog teveel gevraagd denk ik. Er komt zoveel nieuws op ze af. De tweede helft van groep 3 zou dit wel langzamerhand kunnen invoeren denk ik met behulp van een kraskaart?

9: Dit staat interactie en bijstellen van het programma op korte termijn in de weg. Vanaf groep 5 ?

10: Dit lijkt mij erg ambitieus en wat teveel gevraagd.

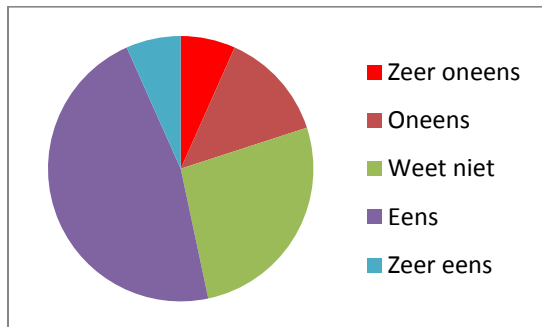
13: Vind groep 3 misschien nog iets te vroeg.

14: Maar hangt van de groep af.

Analyse:

Maar 40% van de teamleden is het zonder meer hier mee eens. Ook hier blijkt uit de opmerkingen dat de teamleden een rustige opbouw willen in het op papier bijhouden van het werk door de leerlingen vanaf midden groep 3.

14. Vanaf groep 4 kunnen leerlingen per 2 en 3 dagen op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Uiteindelijk in groep 8. Duidelijke opbouw in takenkaarten en zelfstandig werken. Dus bijvoorbeeld in groep 3 en 4 per vak en in groep 5 en 6 per deel van de ochtend (bij voorbeeld tot de pauze) en in groep 7 en 8 dagdeel.

7: Kan wel (deels?) gebeurt niet.

8: Ik denk dat je dat langzamer op moet bouwen. Ik zou zeggen 2 a 3 dagen vanaf groep 5.

9: Onlangs een studiedag gevolgd waaruit blijkt, dat dit pas op veel latere leeftijd aan kinderen gevraagd mag worden.

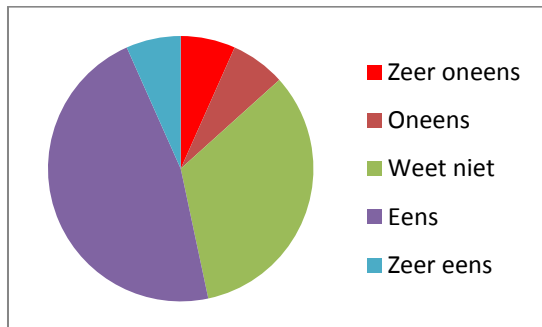
14: Is voor deze groep 4 nog moeilijk zou moeten kunnen.

15: Hier hebben ze nog wel begeleiding nodig.

Analyse:

Vanaf groep 4 is 50% van de leerkrachten het met deze stelling eens. Wederom wordt aangeven dat een langzame en voorzichtige opbouw noodzakelijk is.

15. Vanaf groep 5 kunnen leerlingen per week op papier hun werk plannen, bijhouden en evalueren.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

2: Uiteindelijk in groep 8. Duidelijke opbouw in takenkaarten en zelfstandig werken. Dus bijvoorbeeld in groep 3 en 4 per vak en in groep 5 en 6 per deel van de ochtend (bij voorbeeld tot de pauze) en in groep 7 en 8 dagdeel.

5: Zou moeten kunnen.

7: Kan wel (deels?) gebeurt niet.

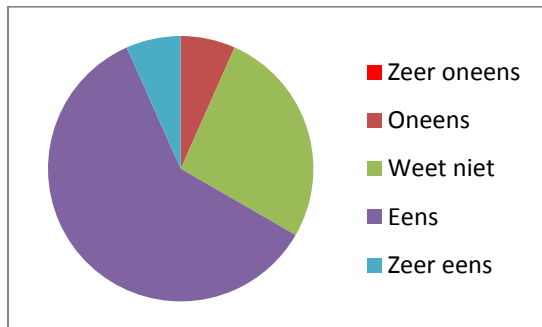
8: Ik denk dat je dat langzamer op moet bouwen per week vanaf groep 7

13: Denk niet al hun werk, misschien 1 of 2 taken.

Analyse:

De helft van de teamleden is het hier mee eens. De groep die 'zeer oneens' en 'oneens' invult wordt wel kleiner. De groep 'weet niet' wordt groter.

16. Vanaf groep 7 komen naast taal, rekenen, spelling, schrijven en de computer ook begrijpend lezen en de zaakvakken op de weektaak te staan.

Opmerkingen gemaakt door teamleden:

9: Met daarbij de aantekening, veel begeleid inoefenen, veel tijd voor instructie en afwisseling. Groot tegenstander van lange tijd op papier aan opdracht werken.

12: Het nadeel bij een weekplanning is dat een aantal kinderen vooruit gaat werken (de slimmen en de 'snel, snel, het moet af'-kinderen), en dan geen aandacht hebben voor de instructie/uitleg/verdieping. ("heb ik al af"). Tenminste, zo ervaar ik dat...

13: Dit zijn vaak klassikale lessen. Vind het niet nodig dat deze op de weektaak komen te staan.

Analyse:

67% van de leerkrachten is het met deze stelling eens. De onderzoeker vindt de groep die hier geen mening over heeft opmerkelijk groot. Uit de opmerkingen blijkt het belang van goede afspraken over het volgen van de instructie.

Bijlage 10: Voorstel beleidsplan zelfstandig werken basisschool P.

**BELEIDSPLAN ZELFSTANDIG WERKEN
BASISSCHOOL P.**

VOORSTEL 26 JUNI 2011

Marina Groot

Verantwoording

Dit is het voorstel beleidsplan zelfstandig werken van basisschool P. van 26 juni 2011. Het is gemaakt door Marina Groot in het kader haar opleiding Master Special Educational Needs aan de Fontys Hogeschool in Amsterdam.

Dit voorstel kwam tot stand na onderzoek dat bestond uit de volgende onderdelen:

- SWOT- analyse van de school
- Literatuuronderzoek
- Presentatie aan het team en placemat opdracht
- Klassenbezoeken en gesprekken
- Informatiefolder zelfstandig werken
- Vragenlijst doorgaande lijn zelfstandig werken

De aanleiding voor het schrijven van dit beleidsplan waren de door de inspecteur in 2007 genoemde verbeterpunten:

- meer differentiatie tijdens de instructie
- zelfstandig werken; het maken schoolbrede afspraken, doorgaande lijnen en meer eigen verantwoordelijkheid van de leerling
- vastleggen van de zorg en de uitvoering van de zorg.

Zelfstandig werken en zelfstandig leren zijn onderwerpen die op dit ogenblik veel in de belangstelling staan, mede omdat ze het mogelijk maken handelingsgericht te werken en passend onderwijs voor alle leerlingen van de school te realiseren. Dit betekent dat er veel inspirerende nationale en internationale literatuur over dit onderwerp te vinden is. Met name de grootschalige onderzoeken van Marzano naar wat werkt in het onderwijs en zijn publicaties hierover, geven veel argumenten voor het realiseren van zelfstandig werken op onze school.

Volgens onze nieuwe visie en missie van maart 2011 stellen we voor al onze leerlingen hoge tussen- en einddoelen vast, maar we passen het daar waar dit noodzakelijk wordt geacht aan, aan het individuele niveau van het kind. Dit betekent naast klassieke instructie, ook verlengde instructie en groepsinstructie of individuele instructie aan de instructietafel. We geven verwerkingstaken die per vak en per kind verschillen in niveau en hoeveelheid. Daarnaast heeft de ene leerling meer begeleiding nodig dan de ander, ook in de mate waarin het zelfstandig kan werken. Volgens de onderzoeker is zelfstandig werken noodzakelijk om binnen de groepen het onderwijs zo te organiseren dat wij dit door ons gewenste passende onderwijs kunnen realiseren. Bovendien stimuleert zelfstandig werken leerlingen tot een nieuwsgierige leerhouding. Volgens onze missie verwachten we die bij onze leerlingen.

In het beleidsplan zelfstandig werken wordt uitgegaan van wat de leerkrachten nu al doen aan zelfstandig werken. Dit wordt verder uitgebreid en vastgelegd zodat in de hele school volgens een doorgaande lijn op dezelfde wijze wordt gewerkt. Leerkrachten krijgen de beschikking over de juiste materialen om het zelfstandig werken te kunnen realiseren. In het beleidsplan is vastgelegd om welke materialen het gaat en op welke wijze zij worden gebruikt. Het zelfstandig werken begint op onze school in groep 1-2. Vanaf het midden van groep 3 tot begin groep 8 is er een stapsgewijze opbouw in de mate waarin de leerling zelfstandig werkt.

Het gewenste einddoel van zelfstandig werken in groep 8 voor onze school is dat zelfstandig werken voor alle leerlingen en leerkrachten vanzelfsprekend is:

- 1) De leerlingen zijn gemotiveerd en in staat aan de hand van een weektaak hun werk zelfstandig te plannen, te maken en te evalueren. Ze weten wanneer en op welke wijze ze hulp kunnen vragen en geven.
- 2) Leerkrachten kunnen aan alle leerlingen de instructie en begeleiding geven die zij nodig hebben.
- 3) De resultaten van alle leerlingen zijn optimaal en zij zijn goed voorbereid op het voortgezet onderwijs en het zelfstandig leren dat daar van hun verwacht wordt.

Nadat het beleidsplan is goedgekeurd door het team, zal het vooral ook in de praktijk moeten worden uitgetoetst in het komende schooljaar. Indien blijkt dat de aanbevelingen in de praktijk anders uitpakken dan door de onderzoeker bedoelt, moet het beleidplan worden geëvalueerd door het team en indien nodig worden aangepast door de onderzoeker.

Het beleidsplan bestaat uit drie onderdelen:

1. Materialen
2. Doorgaande lijnen zelfstandig werken groep 1 t/m 8
3. Bijlagen

In de bijlagen is een stappenplan opgenomen voor de invoering van dit beleidsplan zelfstandig werken voor het schooljaar 2011-2012.

Hoofdstuk 1: Materialen

Hieronder volgt een opsomming van de materialen die in ieder groep aanwezig moeten zijn en de manier waarop ze worden gebruikt.

Instructietafel

In iedere groep is een instructietafel op de juiste hoogte aanwezig, die uitsluitend gebruikt wordt voor instructie. In groep 1-2 is een ronde tafel aanwezig. In de groepen 3 t/m 8 zijn 5 krukken op de juiste hoogte voor aan de instructietafel aanwezig.

Kasten

De klas is zo ingericht dat voor alle leerlingen en leerkrachten duidelijk is waar materialen zich bevinden. De leerlingen kunnen de materialen die ze nodig hebben zelf pakken. In alle groepen is een hoge kast aanwezig die op slot kan voor alle leerkracht gebonden materialen (handleidingen, kopieermappen, leerling-dossiers enz.) en in ieder geval één hangend kastje boven de gootsteen voor diverse materialen die niet door de leerlingen zelf mogen worden gepakt.

In de groepen 3 t/m 8 zijn daarnaast de volgende kasten aanwezig:

- een grote lage open kast voor de schriften
- een lage dichte kast voor de lesboeken die niet in de laatjes van de leerlingen aanwezig zijn
- een lage kast waarbij de ene helft uit laatjes bestaat (voor nakijkboekjes, stiften, scharen, plakstiften enz.) en de andere helft uit planken (woordenboeken en extra materiaal zoals spelletjes)

Op alle kasten is door middel van pictogrammen (1,2,3) of etiketten aangegeven welke materialen zich daar bevinden. Er zijn geen planken aan de muur of eigen kasten aanwezig.

Stoplicht

In iedere groep hangt voor in de klas duidelijk zichtbaar een stoplicht. Met een magneet of knijper wordt aangegeven welke kleur het stoplicht heeft. Daarbij gelden de volgende regels:

- Het stoplicht is groen: de juf geeft instructie.
Als je een vraag of antwoord hebt, dan steek je je vinger op.
- Het stoplicht is rood: je stoort niemand.
Heb je een vraag, leg je de rode kant van je hulpkaart boven en ga je verder met je werk. De juf loopt later rond om je vraag te beantwoorden.
- Het stoplicht is oranje: je stoort niemand.
Heb je een vraag, dan mag je in je groepje hulp vragen; lukt het niet, dan leg je de rode kant van je hulpkaart boven en ga je verder met je werk. De juf loopt later rond om je vraag te beantwoorden.

Whitebord met datum en dagprogramma.

De leerkracht geeft op het whitebord voor in de klas dagelijks de dag, de datum, en het dagprogramma aan. In groep 1-2-3 worden hiervoor vaste kaarten gebruikt. Vanaf groep 4 wordt het door de leerkracht op het bord geschreven.

Tijdsaanduiding

In ieder groep is een voor de leerlingen zichtbare klok aanwezig. In de groepen 1-2 wordt een kleurenklok gebruik om tijd aan te geven. In de groepen 3 t/m 8 is een timetimer aanwezig om tijd aan te geven. Voor de meeste leerlingen in groep 7 en 8 zal de gewone klok voldoende zijn, maar indien nodig kan de timetimer als ondersteuning worden ingezet. Aangegeven kan worden hoelang het nog duurt voor de leerkracht een hulprondje maakt, maar ook hoelang er nog gewerkt zal worden.

Kleurenkaart

In iedere klas hangt een kleurenkaart met de dagen van de week. De kleur van de dag wordt in de groepen 3 (vanaf maart) gebruikt om te bepalen met welke kleur het gemaakte werk van de dag moet worden doorgestreept. Als de kleur van de dag oranje is, moet het werk dat die dag is gemaakt met oranje worden doorgestreept.

Kleuren van de dag:

Maandag:	rood
Dinsdag:	blauw
Woensdag:	oranje
Donderdag:	groen
Vrijdag:	geel

Hulpkaartjes

In de groepen 3 t/m 8 hebben alle leerlingen in hun laatje een hulpvraagkaartje dat aan de ene kant groen en aan de andere kant rood is. Tijdens zelfstandig werken wordt dit kaartje met de groene kant boven op tafel gelegd. Als de leerling hulp nodig heeft draait hij de rode kant boven en gaat verder met zijn werk. De leerkracht loopt regelmatig een vast hulprondje waarbij ze de leerlingen die de rode kant boven hebben gelegd hulp biedt. De kaartjes worden bewaard in de plastic inschuifmap waar ook de regels voor zelfstandig werken en de dag of weektaak in bewaard worden. Er zijn altijd een aantal reserve kaartjes aanwezig voor leerlingen die toch hun kaartje kwijt zijn.

Nakijkboekjes en groene pennen.

In de groepen 3 t/m 8 zijn voldoende nakijkboekjes per vak op een vaste plaats aanwezig. Per groep zijn vijf groene nakijkpennen aanwezig op een vaste plaats. Er is een vaste plaats om het nagekeken werk in te leveren. Bij het nakijken gelden de volgende regels:

- Ben je klaar, dan kijk je na met een groene pen. Je verbetert de fouten met groen. Je legt je schrift open op de afgesproken plaats.
- Leg je schrift op de goede stapel.
- Je gaat verder met ander werk. Is je taak klaar, dan werk je uit je map met extra werk.

Extra werk

In de groepen 1-2-3 begeleidt de leerkracht de keuze voor extra werk met hulp van het planbord. In groep 3 vanaf maart staat het extra werk op de dagtaak. In de groepen 4 t/m 8 is voor alle leerlingen een multomap aanwezig die door school is verstrekt. Voor in deze map is een overzicht van extra materiaal waar de leerling uit kan kiezen als zijn gewone werk af is. Het extra werk kan zijn:

- Bladen met opgaven voor rekenen, taal, spelling enz.
- Puzzel bladen
- Spelletjes
- Puzzels
- Technisch materiaal

De leerling houdt zelf bij wat hij gedaan heeft. Hij is verplicht gevarieerd te kiezen.

Hoofdstuk 2: Doorgaande lijnen zelfstandig werken groep 1 t/m 8

Hieronder volgt per groep de opbouw van het zelfstandig werken op het gebied van taken, vakken, nakijken, evalueren en tijd.

- **In groep 1-2** gebruiken de leerlingen onder begeleiding van de leerkracht het planbord. Met hulp van de leerkracht controleren ze of hun werk aan de opdracht voldoet en plaatsen ze hun pionnen op de juiste plek op het planbord. Zelfstandig werken gebeurt minimaal één keer per dag.
- **In groep 3** werken de leerlingen onder begeleiding van de leerkracht met het planbord van Veilig Leren Lezen. Vanaf maart gaan de leerlingen werken met een individuele dagtaak voor lezen/taal, rekenen en schrijven. Er wordt gewerkt met een combinatie van symbolen en geschreven opdrachten. Ze kijken rekenen zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met een pictogram aan hoe het werk ging. Zelfstandig werken gebeurt twee keer per dag.
- **In groep 4** werken de leerlingen met een individuele dagtaak voor spelling, taal, rekenen en schrijven. Ze kijken rekenen en spelling zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met een pictogram aan hoe het werk ging. Zelfstandig werken gebeurt twee keer per dag.
- **In groep 5** werken de leerlingen met een individuele twee- en driedaagse dagtaak voor spelling, taal, rekenen en schrijven en de computer. Ze mogen pas aan een taak waar een 'i' voor staat beginnen nadat er instructie over is gegeven. Ze kijken rekenen, spelling en taal zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met een pictogram aan hoe het werk ging. Zelfstandig werken gebeurt twee keer per dag.
- **In groep 6** werken de leerlingen met een individuele twee- en driedaagse dagtaak voor spelling, taal, rekenen, schrijven en de computer. Ze mogen pas aan een taak waar een 'i' voor staat beginnen nadat er instructie over is gegeven. Ze kijken rekenen, spelling en taal zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met het aantal fout aan hoe het werk ging. Zelfstandig werken gebeurt twee keer per dag.
- **In groep 7** werken de leerlingen met een individuele weektaak voor spelling, taal, rekenen, schrijven en de computer. Ook de zelfstandige lessen van geschiedenis, aardrijkskunde en begrijpend lezen staan op de taak. Ze mogen pas aan een taak waar een 'i' voor staat beginnen nadat er instructie over is gegeven. Ze kijken rekenen, spelling en taal en soms geschiedenis, aardrijkskunde en begrijpend lezen zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift

wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met het aantal fout aan hoe het werk ging. Zelfstandig werken gebeurt minimaal twee keer per dag.

- **In groep 8** werken de leerlingen met een individuele weektaak voor spelling, taal, rekenen, schrijven en de computer. Ook de zelfstandige lessen van geschiedenis, aardrijkskunde en begrijpend lezen staan op de taak. Ze mogen pas aan een taak waar een 'i' voor staat beginnen nadat er instructie over is gegeven. Ze kijken rekenen, spelling, taal en soms geschiedenis, aardrijkskunde en begrijpend lezen zelf na met een groene pen en een antwoordboekje. Het schrift wordt daarna op een vaste plaats open ingeleverd en met rode pen gecontroleerd door de leerkracht. Leerlingen strepen het werk dat af is door en geven met het aantal fout aan hoe het werk ging. Eén keer per week evalueren ze op hun weektaak hoe het zelfstandig werken deze week ging. Zelfstandig werken gebeurt minimaal twee keer per dag.

Algemeen

De door de leerlingen gemaakte dag- en weektaken worden in hun multomap bewaard en bij vakanties meegeven aan de leerlingen. Ze kunnen worden gebruikt bij gesprekken met leerlingen en ouders.

Bijlage 1: Regels zelfstandig werken

- Voor de leerling:

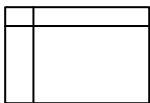
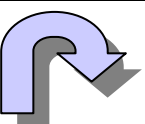
- Het stoplicht is groen: de juf geeft instructie.
Als je een vraag of antwoord hebt, dan steek je je vinger op.
- Het stoplicht is rood: je stoort niemand.
Heb je een vraag, leg je de rode kant van je hulpkaart boven en ga je verder met je werk. De juf loopt later rond om je vraag te beantwoorden.
- Het stoplicht is oranje: je stoort niemand.
Heb je een vraag, dan mag je in je groepje hulp vragen; lukt het niet, dan leg je de rode kant van je hulpkaart boven en ga je verder met je werk. De juf loopt later rond om je vraag te beantwoorden.
- Ben je klaar met één vak, dan kijk je na met een groene pen. Je verbetert de fouten met groen. Je legt je schrift open op de afgesproken plaats.
- Leg je schrift op de goede stapel.
- Je gaat verder met ander werk. Is je taak klaar, dan werk je uit je map met extra werk.

Voor de leerkracht

- Het stoplicht staat op groen: je geeft instructie aan de hele groep of aan de hele groep behalve de instructie onafhankelijke leerlingen.
- Je geeft aan dat er zelfstandig gewerkt gaat worden. Nadat iedereen aan het werk is zet je het licht op rood of oranje en herhaal je eventueel kort de regels.
- Het stoplicht staat op rood of oranje. De timer gaat op 15 minuten. Aan de instructietafel kan instructie worden gegeven.
- Na 15 minuten maak je een vast rondje door de klas en geef je afhankelijk van de vragen individuele hulp, hulp aan de instructietafel of verlengde instructie aan een deel van de groep. Als de vraag beantwoord is draai je de groene kant van de hulpkaart weer boven.
- Daarna maak je weer een servicerondje. De timetimer wordt gebruikt om aan te geven hoe lang er nog gewerkt wordt.
- Je sluit de periode zelfstandig werken af door het stoplicht op groen te zetten en het zelfstandig werken na te bespreken.

Bijlage 2: Tekst voor roodgroene hulpkaartjes voor groep 3, 4, 5

Groene kant

1.Kijk op het planbord of op je dagtaak.	
2.Lees de vraag. Lees de vraag nog een keer.	
 Ik snap het niet ???	
 3. Vraag hulp aan je buur.	
 4. Sla over en draai je kaart op rood.	
5. Ga door met je werk.	

Rode kant

5. Ga door met je werk.

Bijlage 3: Dag- en weektaken

Dagtaak groep 3

Dag:

Datum

Vak	Wat moet ik doen	Zelf nakijken	Hoe ging het
Rekenen 			☐
Rekenen 			☐
Taal 			☐
Taal 			☐
Taal 			☐
Schrijven 			☐

Keuze			☐
			☐
			☐
			☐
			☐

Dagtaak groep 4

Dag:

Datum

Vak	Wat moet ik doen	Zelf nakijken	Hoe ging het
Rekenen			☐
Rekenen			☐
Taal			☐
Taal			☐
Spelling			☐
Spelling			☐
Schrijven			☐

Als je klaar bent ga je verder met extra werk in je multomap.

WEEKTAAK GROEP 5**DATUM:****NAAM:****Maandag****Hoe ging het ?**

Rekenen		☐
Taal		☐
Spelling		☐

Dinsdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		☐
Taal		☐
Spelling		☐
Schrijven	Blz.	☐
Computer		☐
		☐

Woensdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		☐
Taal		☐
Spelling		☐

Donderdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		☐
Taal		☐
Spelling		☐

Vrijdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		☐
Taal		☐
Spelling		☐
Schrijven		☐
Computer		☐
		☐

WEEKTAAK GROEP 6**DATUM:****NAAM:**

Maandag

Hoe ging het ?

Rekenen		
Taal		
Spelling		

Dinsdag

Hoe ging het ?

Rekenen		
Taal		
Spelling		

Schrijven	Blz.	
Computer		

Woensdag

Hoe ging het ?

Rekenen		
Taal		
Spelling		

Donderdag

Hoe ging het ?

Rekenen		
Taal		
Spelling		

Vrijdag

Hoe ging het ?

Rekenen		
Taal		
Spelling		

Schrijven	Blz.	
Computer		

WEEKTAAK GROEP 7**DATUM:****NAAM:****Maandag****Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Dinsdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Woensdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Donderdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Vrijdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Deze week**Hoe ging het ?**

Schrijven	Blz.	
Computer		

WEEKTAAK GROEP 8**DATUM:****NAAM:****Maandag****Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Dinsdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Woensdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Donderdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Vrijdag**Hoe ging het ?**

Rekenen		
Taal		
Spelling		
Zaakvak		

Deze week**Hoe ging het ?**

Schrijven	Blz.	
Computer		

Evaluatie van de week

Wat ging er goed?

Wat kan beter?

Hoe ga ik dat bereiken?

Bijlage 4: overzicht extra werk

rekenen	taal	spelling	puzzel	spel	lezen	bouwen

Bijlage 5: Stappenplan invoering

	Wanneer	Wat	Waarom
1.	Juli '11	Beleidsplan presenteren aan managementteam.	Verkrijgen van officieel mandaat en commitment van het managementteam voor de uitvoering.
2.	September '11	Beleidsplan presenteren in teamvergadering	Als een besluit eenmaal vast staat, vervolgens geïmplementeerd en geborgd wordt, moet het voor het team duidelijk zijn dat het beleidsplan onomkeerbaar is.
3.	Oktober '11	Start uitvoering: alle materialen aanwezig en in gebruik in de groep	De verandermanager zal het team moeten ondersteunen in de uitvoering en de resultaten bekrachtigen.
4.	Januari '12	Start gebruik dag en weektaken in groep 3 t/m 8	De veranderingen zullen stap voor stap moeten worden ingevoerd met beperkte tijdsdruk.
5.	Februari '12	Klassenbezoeken onderzoeker	Informatie verzamelen over de praktijk van zelfstandig werken tijdens eerste half jaar van invoering. Feedback krijgen en geven. Draagkracht vergroten.
6.	Maart '12	Extra materiaal in alle klassen aanwezig en in gebruik.	Door leerkrachten te helpen met goede materialen en daardoor het voor hen mogelijk te maken een rijke leeromgeving te realiseren kunnen ze positief worden gestimuleerd.
7.	April '12	Evaluatie beleidsplan en eventueel bijstelling.	Motivatatie blijven bevorderen en werken volgens het oplossingsgerichte werkschema: Je hebt het gevoel dat het jouw doel is.

			Het doel is waardevol voor je. Je hebt er vertrouwen in dat je het kunt halen. Je merkt vooruitgang. Je bent bereid tegenslag het hoofd te bieden.
8.	Mei '12	Klassenbezoeken managementteam.	Borging.
9.	Juni '12	Feestelijke afsluiting invoering zelfstandig werken.	Successen vieren!
10.	Mei '13	Evaluatie beleidsplan door team	Borging.